

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

GÜNAY TAYLAN
MEHMET HAŞMET
NACI GİRGİNSOY
BEHİÇ DUYGULU
İSMET KEMAL KARADAYI
FERİHA AKTAN
ASIM BEZİRCİ
METİN ELOĞLU
GEORGE SEFERİS
ENGİN AŞKIN
SEYFETTİN BAŞCILLAR
ÖMER FARUK TOPRAK
PIYALE GÖNÜLTAŞ
ERCÜMENT UÇARI
N. RASİM ÖZSOY
ERGÜN HİÇYILMAZ
MUZAFFER UYGUNER
MEHMET SALİHOĞLU
ÜMIT KAFTANCIOĞLU
SIYAMI ÖZEL
BURHAN GÜNEL
AYSIN UĞUR KEZER
MUSTAFA BALEL
BEHZAT AY
YÜKSEL YAZICI
KENAN ERCAN
ATIF ÖZBİLEN
YILDIZ AKINCI

Uzay Yolu

Sühendan Frat

güney güney güney güney güney güney

SAYI : 67

Yıl : 6

NİSAN 1973

Cilt : 6

250 Krş.

DERGİLERDEN

★

Günay Taylan

Mart ayı: Türk Dil'inin Gezi, Yansımalarının Sabahattin Ali, Yeni Üfuklar'ın Sabahattin Eyüboğlu, Asyalı'nın Vietnam özel sayıları- le yüklü olarak çıktı. İlk üç özel sayı, geniş oylumlu, ele aldıkları konu ile ilintili yetkin yazılarla dolu. Sabahattin Ali üstüne ayrıca Yeni a dergisi'nde, Sabahattin Eyüboğlu için bir iki dergide; anı niteliğinde olsun, kişiliğine ilişkin olsun, yazılar yer aldı.

Vietnam özel sayısı çıkaran Asyalı, Şubat 1973 de yayın yaşamına atılan bir "gazete — dergi". "Bu dergiyi çıkarmak zorundayız" sını yazısında derginin çıkış amacı, sanat tutumu şöyle açıklanmakta: "Toplumcu düşüncenin; bir yandan her zaman olduğu gibi susturulmak istendiğine, bir yandan da ün düşününü fırsatçılar, benciller, uzlaşmacılar tarafından kötüye kullanıldığına tanık oluyoruz. Dolayısıyla, toplumcu kültür ve sanat, yozlaştırma çabalarıyla karşı karşıya kalmış bulunuyor."

"Söz konusu yanlış ve onur kırıcı gidişe seyirci kalamayacağımız için elinizdeki dergiyi çıkarmak zorunluluğuna duyduk."

Toplumcu sanat adına büyük görevler, sorumluluklar yüklenen Asyalı'nın çıkışında, hazırlık yapılmamış, acele edilmiş: Kapak dışında onaltı sayfalık dergideki yazıların altı sayfasının daha önce yayınlanmış yazılardan aktarmalar olmasını, örnek olarak gösterebiliriz.

A. Kadir, G. Akın, O. Şahin, B. Yıldız gibi toplumcu sanatın başarılı ozan yazarlarına yer veren dergi; "bazı yayın organları"nda gördükleri "çok açık çelişkiler, yanlışlıklar, tutarsızlıklar", "dar bir çevrede tartışmak alışkanlığından sıyrılmak için çıkmasına karşın, ileri sürdükleri görüşlere ilişkin incelemelerden, eleştirilerden eser yok.

Sayfaların, Vietnam üstüne yazılanlardan seçmelerle, çeviri şiirlerle doldurulduğu Vietnam özel sayısı, aynı konuda Yansımaların yayınladığı özel sayı yanında, yetersiz ve sönük kalmakta.

SORUŞTURMALAR

Soruşturmalar ortaya atılan konuya açıklık getirmezler. Bırakalım açıklığı, daha bir bulandırır- lar sorunu. Bir iyi yani, edebiyat yaşamına canlılık getirmesi, tartışma ortamı açmasıdır; bu tartışmaların kişisel olmaması koşulunu da eklemeliyiz.

Milliyet Sanat ekinde (2 Mart 1973) "Şiirimizin 1973'teki durumu nedir, nereden nereye gelmiş- tir?" konulu bir soruşturma var, on ozanca yanıtlanmış.

Her ozan sorudan çok, şiir üstüne söyleşmek istedikleri konulara değiniyor. Örneğin, Atilla İlhan sözü "ulusal bileşim"e getirmekte, divan şiiri üstüne "Hangi Batı'da yazdıklarını, incelemekte. Salah

Birsel, nerdeyse deneme yazacak. Kimi, dergilerdeki şiirlere değine- rek, kimi de beğendiği ozanların adlarını sayarak, soruyu yanıtlama- maktadır. En ilginç yanıt Ece Ayhan'ın: "Eski günlerde şiirin ha- yatı devlet denilen büyükçe bir kuşun gölgesinde geçerdi. Şimdi- lerdeyse bir altın kuşun sırtın- da uçar. Kuşun eski adı cedel, ye-

bulunduğu kanısındasınız ve ne- den?" sorulu.

Verilen yanıtlarda öyküye eğilim fazla, onu şiir önde diyenler izliyor. Ayrım yapmayanlar, iki türü atbaşı görenler, romana, de- nemeye öncelik verenler de var. Bir iki ayrıcalık dışında ortak yan, herkesin ilgilendiği türe öncelik tanınması. Bu yönüyle, soruşturma

biyat eleştirisi bakımından bugün hangi aşamadayız? Bu yönde genel gidışı yeterli ve olumlu buluyor musunuz?" Sınırlandırma olsa gerek, yanıtlar çok kısa, yetersiz. Oyaa test yada anket yapılsa daha kesin sonuçlar alırdık, hem dana az yer tutardı! Genel sonuç: Eleştirimizin yetersizliği, emekleme devresinde oluşu gerçeğinde toplanıyor. Edebiyat tarihcisi Cevdet Kudret, kısa yanıtında "bir fırın ekme yememiz" gerekliliğine değiniyor. Bundan olmalı, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman" incelemesini ikinci ciltte bıraktı, üstad!

YENİ DERGİ'DEN

Yeni Dergi Mart 1973 sayısı ile uzun zamandır, ilk kez doyurucu, tutarlı. Fethi Naci'nin Huzur, Erol Çankaya'nın Vukut Var incelemeleri yanında, başarılı öykü ve şiir- ler de yer alıyor.

Oktaç Rifat'ın iki zonesi ile Şükran Kurdakul'un dörtlükleri okunan gerekli şiirlerden. Kurdakul'un Yaşadıkça dörtlüğü: "Parmaklıklar arkasına kapanmak nedir gördük / Yarıçık nedir, yarıçık nedir, yarıçıklanmak nedir gördük / Kaç dönemin ağrısı vurduka gözlerimize / Bin yıl yaşamış gibi yaşlanmak nedir gördük."

Arayış içinde bir ozan, Turgut Uyar. Arzı Hal'de, Her Pazartesi'nde, Divan'da bu arayışın ürünlerini görürüz. Ozan şiirine adını vermemiş, ikinci yeni dalgasına, oradan kurtuluşu divan şiirinde aramış, şimdilerde de güncel olayları şiirleştirme çabasında. "Gazete" şiirinde gazetede ki olayları, köşeleri anlatır: "meyla cabiri'nin hayatından umut kesildi" "auri- ye'lli zengin / belki biraz İngiliz / amerikalı zengin / dul / belsoğuk- luğu, mafya, iflas ve kızıl / kabul / hayatından umut kesildi / . . . / denizlerde aranıyorsa cesedi." Dost dergisinde (Mart 1973) Mehmet Doğan ile Turgay Gönenç'in hazırladıkları "Şiirimizin Ustaları" dizisinde Turgut Uyar'dan seçmeler yer alıyor. Bu şiirleri yeniden okuyunca Turgut Uyar'ın nasıl bir arayış içinde bulunduğu, ama kendi şiirini kuramadığı ya da şiirde Turgut Uyar özgünlüğünü oluşturmadığını, daha bir anlıyoruz.

Genç kuşağın güçlü ozanlarından İsmet Özel'in uzun bir bekleyişten sonra dört şiiri yer alıyor, Yeni Dergi'de: "Evet İsyan" kitabında ki şiirleri ile aynı çizgide ama birbirinin yinelenmesi olmayan, şiirler bunlar. Kanla Kirilenmiş Evrak'tan bir kesim: "Karanlık sözler yazıyorum hayatım hakkında / Aşkımın, inançlarım işgal altında / tabutunun üstünde zar atıyorlar / cebimdeki adreslerden umut kalmamıştır / toprağa sakulduğum zaman çapa vuran adamlar / denize yaklaşıncı kumlar ve çakılları / geçmiş günlerimi a- şğılamaktadır."

Uzun Hava

Bir vakitler ben çizdim evrenin haritasını
Bir elimde kalem bir elimde silâh
Miskal miskal tartardım imparatorların hukukunu
İpek baharat yüklü kervanlar gölgede güvenli
Ve kardeşliğe boyalı dört ırkın rengi
Alev saçlı ateş tenli cariyeler saraylarımda
Havuzlar gül kokulu hasbahçeler lâleyle süslü
Göklere taş taşır usta elleri koca Sinan'ın
Yaşamın güzelliğini örer mısralarında Nedim
Ülkemden doğan güneş dünyayı ısıttırdı

Tarırların öfkesi mi tufan mı kardı
Nasıl soyunur böyle tüm görkeminden bir ağaç
Yapraklar sararmış dallar kırık gövdeyi kurt oymuş
Sardunya saksılarında ayrıkotları dikenler
Bir uçtan bir uca açlar doymuş doyuran aç
Baykuşlar tüner aşk tüten çatıda
Oysa bir tüfek atımı ötede durur insanoğluna ay
Gezegenler bir içdenizin adacakları
Uzay gemileri yapay uydular
Şimdi uzak bir sudur atımı suladığım Tuna
Uludağ'dan Ağrı'ya kuş uçuramam ben
Vay başım vay.. vay aman

Mehmet HAŞMET

ni adı eytişim, yani diyalektiktir." Geçen bir kaç yıl, Ece Ayhan'ın bazı gerçekleri görmesine yol açmış. Bekalım, anlaşılabilir şiirler yazıp, anlamayan okura sövecek mi?

Varlık yeni yılla toplu soruşturmaları başladı. İki, (Ocak, Şubat 1973) "edebiyatımızın günümüzdeki döneminde, şiir, hikâye, roman deneme ve eleştiri türlerinden hangisinde en üstün düzeyde

gerçeğini en iyi yansıtan Aziz Nesin: "Özdeksel belirtileri olmadığına göre, edebiyatımızın hangi dalının öbürlerinden üstün düzeyde olduğunu kestirmek hem zor, hem de pek geçerli değildir, sanırım. Benim uğraşım hikâye olduğu için, ister istemez öznel bir yargıyla, hikâyenin çok gelişmiş olduğu kanısındayım."

İkinci soru (Mart 1973) "Ede-

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Yazışma ve posta havalesi : Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Baskı : Halk Matbaası, Tel: 22 19 98. Ebuşsuut Cad. No. 15,
Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787.
abone : yıllık 30 TL.

ÜSTADLAR

★

Naci Girginsoy

Aziz Nesin'i okuyorum. Bakılmayan, eskimeyen bir yazar Aziz Nesin. Halkla, okurla doğrucu ilişkisi kurmuş, dost olmuş. Kitapları gazete gibi satılıyor. Ne güzel anlatımı var; rahat, gösterişsiz, tatlı, halkça. İnsanlar Uyanıyor adlı kitabında topladığı mizah hikâyelerinin bir bölümünü önceleri de okumuştum. Toplumda tanıdığım kişileri, tanık olduğum olayları anımsatmıştı. İnsan'ı anlatıyordu elbet, dünyada yaşayan insanı. Yi-ne de bizim insanlarımızla, bizim yurdumuzla ilişkisi vardı kişilerin, konuların, olayların. Birinde daha da etkilenmiş, duygulanmış-tım. Etağfurullah Üstadım'dı bu. Akbaba'da okuduğumda 53 yıllık bir yazar dostum, dağınık saçları, ateşli sözleriyle, öyle sürekli bir kavga içinde, ama sevimli, ama insan canlısı, gözümün önüne gelivermişti. Sonra, sanki onu kü-livermiş, ona saygısızlık etmiş-çesine utanmıştım. Kitapta bir kez daha okuyunca, çok esli çağrı-mırları, anlatılan ılıklı dünyasına-pencerecikler açıldı yeniden. Uzun yılların çeşitli gazeteleri, mecmu-

ları, kitapları, söyleşileri, raslan-tıları birbirini izledi; gelip Nu-ruosmaniye camisinde, Kozlu me-zarlığında sustu.

Niçin saklamalı. Etağfurullah Üstadım'ın bana anımsattığı dost yazar Nizamettin Nazif Tepedelen-lioğlu'ydu. 53 yıl yazmıştı, 53 ki-tabı vardı, yayınlanmış, tefrika edilmiş 107 romanı, onbinlerce fik-raları, makaleleri, yazıları, se-naryoları, çevirileri. Tadına doyum olmayan renkli söyleşileri. 25 Ma-yıs 1970'de susmuştu Nizam. Gaze-te sahibi, başyazar, fıkra yazarı, tarihçi, politikacı, romancı olarak yarım asırdan çok bu alanlarda il-gisini, etkenliğini sürdüren bir a-teşli dolikanlıdan bugün geriye ne

kalmıştı? Ne kalacaktı? Onu, sağ-lığında kendisine sormuştum da kızmış, bağırmişti. Antalya'daydı. Nizam, festivalde sinema jürisi başkanıydı. Önceleri, geç saatler-de, bitişik odadan bizim duvarı güm güm vurur, "hey, komşu, yatın mı be!" diye bağırırdı. Kal-kar, odasına geçirdim. Karadavut, saç-baş dağınık, gecenin ikisinde, tükenmeziyle yazısını bitirmeye çalışırdı. Eski yazıyı bilen kal-mamıştı gazetede, daktilodan da hoşlanmazdı. Tedirgin etmekten kuşkulu, diken üstünde ilişiverir-dim. "Otur be, derdi, rahat ol. İn-sansız edemem ben. Yanımda hep insan olmalı. Yazarken, otururken, konuşurken, okurken, uyurken,

insan olmalı hep."

Kaç dönemin yazarıydı bu; ilk- gençliğinde başlayan hırçın ya-zarlık serüveni, tam 53 yıl, nice çalkantılı kavşaklardan geçmiş, tehlikeli geçitlerden, güç döne-meçlerden atlamıştı. Sevmeye de vakit bulmuştu, aşka ve kavgaya. Bir Haziran Antalya'sında, gece-yarısı, tükenmeziyle yazan usta par-maklara bakarken birden buluver-dim başarısını gizini: Aştı bu. Sevmekti. Önce insanı seviyordu, yaşamayı, evreni, Yaratmayı. İste-orde sormuştum: "Yarım asır başmakale, makale, fıkra, hikâye, roman, tarih yazacağınız, gazete yönetip parti kavgaları yapacağınız bir alana yönelseydiniz sa-dece, diyelim yalnız roman yazsay-dınız daha başarılı, daha kalıcı olmaz mıydınız?" Kızmıştı. Çok kızmıştı: "Sen kim oluyorsun, ba-na bunları soracak?" diye söylen-mişti. "Ne yazdın şimdije kadar? Kaç kitabın var senin? Kitapları-mı dizelem boyunu aşar?" demişti. Susmuştu. O, susuyordu: "E-fendi, efendi 18'inde yazdığım Ka-radavut, bir hâdise oldu. Senin dilin, türkçe, evrensel bir dil de-ğil ki! Kendi sınırlarımız içinde tükandık kaldık. Kime okutacak-tın o güzelim romanları, nasıl ge-çinecektin?" Sabahı, bana dargın sanıyordum, değildi. "Neredesin be!" deyiverdi görünce, "Alanya'ya gidiyoruz bugün, hazırlan." Eşli Ayten Hanıma anlatmıştım da, "Ohooo, demişti, daha çıktığı an unuttur, herkesle dosttur."

YAŞAMAK — YAZMAK

Behiç Duygulu

Faulkner kendisiyle yapılan bir konuşmada şöyle diyordu: "Bazı-ları yazar, bazıları da yaşayama-dığını yazar."

Çevremizde dışa dönük, her ola-ya giren, bir yığın serüveni olan kişiler görür, yazar olarak yaşantı-larını, işlenmemiş malzemelerini kiskanırlar onların. Yaşadıklarını kiskanırlar, o olayları yaşaya-duyamadığımız, o olayları yaşaya-madığımız için de yazamayız. Buna kalkıştığımızda doğal olamadığı-mızı görürüz çoğunlukla. Böyle olunca da yazılanlar başarısız yapma olur. Kendini denetleyebi-len yazar bunları gün ışığına çı-karmadan çöp sepetine atar.

Nedir iyi yapıt koymanın ko-sulları? Mutlaka yaşamak mı bir olayı? Bazan yaşadığımız olayları da başarılı yazamadığımız ve ko-nuyu başkasından alan başarılı e-nüyu yazabiliriz diye göre kuşku-suz hayır!

Başarılı yapıt, yazarın kendini o konuya lıyce vermesi, onu duy-ması ve üzerinde çoğunlukla uzun zaman alınteri dökmesiyle ortaya çıkıyor.

Faulkner'in sözünde bana ka-hırsın şu gizli:

Kişinin hem yaşamaya, hem yazmaya zamanı yetmez. (Heming-way, Jack London gibi kural dışı olanlar var. Kaldı ki onlar da yaz-mak için yaşamaktan çalışıyorlar. Demek ki yazdıkları sürece olsun yaşamaktan uzak kalmak zorun-dular.) Bu yüzden, yaşamayı seçen yazma olanağı bulamaz. Salt ya-sar! Kişi yazmayı seçince yaşa-

mak istediği olaylardan çoğunda fırsatı kaçıracaktır. Kaçırınca da hep özlem duyacaktır yaşamaya ve bunu yazmaya başlayacaktır.

Kuşkusuz yazarın yaşamaması gerektiğini öne sürmüyoruz söy-lediklerimizle. Ancak kişi seçebil-meli: Yaşamak mı, yazmak mı? Yazmaksa yaşamak elbet olacaktır, ama yazarlık için! Daha iyi ya-zabilmek uğruna! Serüven, günü-nü gün etmek için değil.

Yazar olarak fazla güçlü bul-madığımız Caldwell de kendisine sorulan, "hangi yazarları okuyor-sunuz?" sorusuna yıllar önce şu yanıtı vermişti:

"Doktora aspirin sorulmaz. Ben yazarım, okur değil!"

Kitabı seven kişiler bu yanıtı öfke duyacaklardır. Öyle ya be-nim okuyacağım yazar, okumazsa hangi kültürle bana ne verecek? Salt yaşamının getirdikleri doyurur mu yazarda çok şey arayan okuru?

Nedir ki gerçek bu değil. Baş-langıçta epiy okuması olmalı Caldwell. Ama bir yazardan ken-dini salt okumaya vermiş kişiler kadar okuması beklenemez. O ka-dar okuyan yazmaya fırsat bula-maz.

Yazarın bunu da bilmesi, okur-lardan kendini ayırması gerek.

Çevresinde, çok okuyan, her okurla yarışmaya kalkan yazar, yazmaya, yazacağı konulardan ge-rekli olan bazıları yaşamaya na-sıl zaman bulacaktır?

Böylece yazardan fazla okuyan kişiler her zaman bulunacak ve yazar bunu doğal karşılayacaktır. Onlarla yarışmasına zaman yönünden olanak olmadığını, yazmak için kafasını bir yığın abur-cubur kitap ve bilgiyle doldurması ge-rekmediği gibi, gereken kitapların da yazmasını engellemesine göz yummayacaktır.

Gönül, yazar olarak da, okur olarak da, beğendiğimiz yazarın çok okuması, çok dolu olmasını istiyor. Kuşkusuz belibaşlı yapıtları okumaması yazarla karşılaştığımızda tedirginlik duyar, beğenimden çok şeyler yitiririz. Öy-lesine boş bir kişinin iyi bir yazar olabileceği, beğenimizi sağlayaca-ğı çok su götürür zaten.

Ama bu böyle diye ne yazar ayaklı kitaplık olmalı, ne biz on-dan bunu beklemeliyiz.

Her yazarın bir çalışma yön-temi, başarı anahtarı var. Kimi yazacağı bir bölüm için yığınla kitap okur Flaubert gibi, aradığı kelimeleri cümlede yerine oturttu-ğunda evinin tüm ışıklarını se-vincinden sabaha dek yakar. Kimi okumaktan çok yaşamak ve çok yazmakla erer başarıya. Bu kadar titizlik yazarın yazacağı ko-nuyu bilmesi yönünden iyi bir ör-nek. Yazar ortaya yarım yamalak çalışmalarla çıksın demiyoruz a-ma, gene de, bu kadar titizlik, güç beğenmenin günümüz koşulları içindeki yazara kaç yapıt kazandı-racağını, veriminin ne olacağını düşünmeden edemiyoruz.

10 günlük Antalya gezimizde, İstanbul'daki konuşmalarımızda anlatılmı yazacağımı, hazırlık çalışması yaptığını söylemişti. Ok-tay Akbal'ın Günce'sinde görmüş-tüm, 26 Eylül 1965: "Motorluda yemek yiyoruz. Nizamettin Nazif karşı masada. Solumda da bir ta-kım ünlü kişiler. Çok sallanıyor tren, masadaki ufak tabak yere düşüp kırılıyor. Ne de görüldü çı-kıyor birden! Herkes dönüp baki-yor. Nizam bağıyor: "Bir ses çık-sın, hiç değilse tabak kırılın da bir ses çıksın. Kafa kırılmıyor, ba-ri tabak, bardak kırılın!" Kendi-sine anlatmıştım da gülmüştü: "Benimle ilgili birşeyler bulursan bildir, sevinirim" demişti. Fa-hir Aksoy'un yazısı çıkmıştı U-lu'ta, Kasım 1968'de. Kesmiş, Üs-tada göndermişim. Orhan Veli'ye, Nizam'a ilişkin anımı anlatı-yordu Aksoy: "Orhan Veli, Yap-rak dergisiyle ilgili bir soruşturma için Emniyet Müdürlüğüne çağırılmıştı. Çok korkuyordu. Em-niyete Orhan Veli ve Oktay Ri-fat'la birlikte gittik. Kapıda sü-k-lüm püküm beklerden Nizamet-tin Nazif çıkageldi. Bizi gördü. Durumu anlattık. Hepimizi önüne katıp Emniyet Müdürlüğüne odas-na götürdü. "Müdür bey, Müdür bey, diye gürledi. Şair kapıda bek-letilmez. Odanızda misafir edilir ve bu, size, odanıza şeref verir." Hepimize kahve söyledi. Emniyet

GÜNLÜĞÜMDEN

İsmet Kemal Karadayı

Yurdunu Özlemek 20 Ekim...

"...Canım, söyle loş, şavklı bir yerde 70-80 kişiye başıra çağıra şiir okumak istiyor. Özledim, çok özledim sana matinerlerini. Türkiye'ye dönünce hiçbirini kaçırma yacağım. Ama hangi süre döneceğim, döndükten sonra ne iş yapacağım? Şimdi yaş 42. Sonra 50, 60 derken, çocuk çocuk maskarası da olmak istemem. Çocuklarıma yük de olmak ağrısına gider. Şöyle 5-6 bin cilt kitaplı koca bir salonda, yerleri süpüreyim, kitapların tozlarını alayım'lı bir iş bulamaz mıyım acaba? Kitaplarda odacılık bile olsa razıyım. Yeter ki kitaplar irak olmasın benden. Gözlerimle, ellerimle hergün okuyayım onları. Bir de sabah erkenden beyaz yakalılarıyla okullara koşan çocukları göreyim. Kara gözlü, üzüm gözlü, yoksul ama namuslu ailelerin çocuklarını. Tanrısının ve iç erdeminin sıcaklığına sığınmış, yoksul evlerin bacalarından tüten dumanlara özlemle bakmak ateşi de içimi yakıyor gitgide."

Almanya'dan. İçli, ozan, öykücü dost Savaşçı'dan yukardaki tümceler.. Yurt dışının zorunlu koşullarına asılı kalmış bu özlem duy-gulandırdı, düşündürdü beni. Bir Savcı ve Yargıç arkadaşına okudum mektubun bu bölümünü, aldığım gün sonrasında, sustular. Evde okudum, yalnız birkaç dakika üzüldüler. Hepsel o... Sonra, Dağlarca'yı dinlemeye koştum "Su" sesinden; kitap ve dergileri karıştırdım, karıştırdım.. Elimden birsey gelmiyordu...

Yönelişler 2 Kasım...

Küçük yanlarımız oluyor, arasıra çıkagelmis "zaaf"larımız, beceriksizliklerimiz. Onlar büyütül-

memeli, iyi ilişkileri sıstıp atmaya yetmemeli...

Birgün bakarsınız "büyük etki"lerle de karşılaşılır ve örneğin ya bir "sevi"nin ardından gidilir, yahut "İntihar" edilir..

İnsancıkları içtenlikle içinde taşıyan sağlam dostlukların bozulmasından korkan eylemdir ki "zaaf"lar, "beceriksizlik"ler karşısında kolay kolay "dost"u o kırılmışlığa, güvenmişliğe, küsmüslüğe yönelmez; dost arasın, açıklasın, kollasın ister...

Dostlar, birbirlerine yalnız bir yanlarıyla bağlanmazlar. Onların iç içeliği, pamuk ipliklerine bağlı balonlar görünüş ve niteliğinde değildir, öyle olmamalıdır, olamaz. Dostluğu dostun öldürme olanağı yoktur.

I - I = I 25 Kasım...

Birinci adam, "demokrasi" yolu ve aracıyla insanımız ve insanlık amacına yönelmişti. İkinci adam, karşını yapma amacı taşımaya da gecikiyor, hep geç kalıyor.

Yevtuçenko'yu okuyorum bu sabah. "Yaşantım"da ilginç değerler var. Örneğin :

"...Parası olmayanlar paraya kul olurlar. Çünkü yaşamak için paraya muhtaçtırlar. Parası olanlar da asap ve güçlerini daha fazla para kazanmaya ya da hiç olmazsa ellerindeki korumaya harcadıklarından, onlar da paraya kul olmuş sayılırlar."

"...Ekmeğin az olduğu yerde bir ökü pekala ekme yerine geçebilir. Nedeni ortada: İnsanın hamuru öyle yoğunlaşmış. İnsanoğlu doğuştan ökücüdür. Ve de büyük öküler oldum olası büyük acılardan doğmuştur."

"...İyiler çoğunluktadır. Kötüler,

Bilmeden

Kâğıtta bile kayar anlamlar tezce aldanmalara
Yuvalarına çekilir kurtlar kuşlar bilmeden
Uzanır dengesiz beyincik gözden karmaşık yollara
Yitirmek için mi sevdin insanları sen!

Kovuşturan yolları büyüyen çocuk ve büküntülü ağaçtır
Ötmezlik nedir ki, ölümdür tek noktada görünen
Boşuna oyunbazlıklar, boşuna suskunluğu ufku
Yaşlanmak için mi gencecik oldun bilmeden!

Önsezidir direnen bulutlarda renk körlüğü
Haberi yok hüznün kaçıyor sınırsızlıktan
Neresi yolların dümdüz, neresi çukur
Neden mutsuzluğu seçtin daha mutlu olmadan!

Feriha AKTAN

çoğu birbirlerinden nefret de etseler, birbirlerini tutuyorlar ve bu onları güçlü kılıyor. Oysa iyiler daha dağınık olmaya eğilimlidir. Bu yüzden güçlerini yitiriyorlar."

"...Futbol birçok bakımdan şirden kolaydır. Golü attın mı, attın demektir. Oysa insan ne zaman şirder bir gol atsa, hiç şamaz, binlerce hakem birden düdüklerini öttürüp golü hükümsüz saydırmaya uğraşacaktır."

"...İnsanın yurtdaşları güc bir devreden geçerken oturup yalnız doğandan, kadından ya da evrensel kederden söz açılması, üç aşağı beş yukarı, ahlaklıdır."

"...Gerçekçilik, sanata en yararlı olanıdır. Bir resim ne kadar adam, ev, ağaç resmi olursa olsun, eğer onda hayat yoksa, eğer benimle bir ilişki kurmuyorsa, o resim tam bir soyutlamadır ve başka bir şey olamaz."

"...Geçmiş hakkında konuşmak, gelecek hakkında konuşmak demektir."

"Unutmak Atları" 7 Aralık...

Birkaç aydır beklediğimiz şiir kitabından onunu, Hüsamettin Bozok dostumuz en sonunda gönderdi. Onbir yıllık bekleyişten sonra çok gerekli miydi bilmiyorum. Açık, kapalı, şiirlerim, insan'ın, dostluğun, düşünce'nin şiiri olsun istedim. Duyarlılığı, boğurtlarla de-

ğil, fısıltılarla anlatılan; sıcak, katı, çok yöne ilişkin; aydın-halk bütünlüğü içinde bir anlam ve anlatım taşıyan..

"At"ın, savaşlara, yarışlara, romanlara, filimlere konu ve araç oluşu bir yana, Dağlarca'nın bu adadaki şiirini (Malazgirt Ululaması) ve M. C. Anday'ın "Troya Önünde Atlar" (Varlık Ekim 1972) ını yeniden okuyuşum, kendimi bu konuya şimdilerde daha çok verdiğimi kanıtıyor. En güzel at, unutmak mı yoksa?

Özlenen Sergisinde 8 Aralık...

"Tahta Oymalar"da, büyük bekleşler isteyen emeği, sanatı görürüz. Evet, bu bir sanat. Atif Özlenen kullanmaya değer.

Aktan'lar, Uğurlu'lar, Özlenenler, Günel, Spiker dost Hamit Sairoğlu ve Vircinya ile nasıl geçtiğini bilemediğimiz kazandıracı ve unutulmaz o dost gecesi için teşekkürler.

Yargıç 28 Aralık...

Korkusunu uyguladıkça bir yargıç, yalnız ölmez, öldürür..

Yargıçlar önce çağlarını ve kendilerini yargılamalıdır, onu bilmeliler..

Okumayan o "okumuş" kişiler, halkı gözlerinden okuma çabasını iş edinmemişlerse çok şeyi yıkar, sonra da yıkılırlar..

Müdürüne bugünün şiiri üzerine geniş bilgi verdi. Şiirler okuttu. Ve bize dönerek: "İşinizi oldu bilin, Buralarda da fazla oturmayın. Şairler, buralardan pek hoşlanmazlar" diye uğurladı. Bunca düşünüp üzüldüğümüz, mesele yaptığımız konu bir çırpıda çözümlenmiş, kaygılı girdiğimiz Emniyetten neşeli ayrılmıştık."

Bir kesik daha göndermişim Üstada, 40 yıl önceki Cumhuriyet'ten. Pek ilgilenmişti. Birlikte Elif Naci'ye gidecektik. 1967'de yayınlanmıştı kesip gönderdiğim haber. Cumhuriyet'te bu köşeyi Elif Naci yönetiyordu. 1927'nin Cumhuriyet'i'ni, eski yazıyla bu haberi görmek istiyordu. Türk Edebiyatçılar

Birliği'nin Alayköşkü'ndeki toplantısını veriyordu haber. Oturumun başlangıcında Nizam söz almıştı: "Bu toplantıya yanlışlıkla çağırılmış olduğumu sanıyorum. Çünkü ben bir edebiyatçı değil, bir gazeteciyim. İzinizle toplantıdan ayrılıyorum." Kongre, Nizamettin Nazif'in bu sözlerini kabul etmemiş, kendisini ayrıca Yönetim Kuruluna da seçerek onun bir edebiyatçı olduğunu belirtmişti. Gazeteci mi, edebiyatçı mı? Belki ikisi de. Ama ne değerli bir romancı olurdu o içtenlikli, coşkuyla insan sevgisiyle. Gazeteciliği öne alıp edebiyatı, romanı geriye bırakmasaydı, ne iyi olurdu. Antalya'da, onu kızdıran sözlerimle,

bunu söylemek istemişim. Bir bayram sabahı, Kadıköy iskelesindeki rastlaşmada, "dur, demişti önce dostları bayramlaşalım." Gidip gazeteciymi, büfeciymi öpmüştü. "Operim" dendi çok. Bu, bir göstermelik deyim, bir boş parıltı değildi Nizam için. Sevmek bir tutkuydu onda, bir doğal eğilim. Özel yaşamında hep sevmiştii, bağlıymıştı, yenilemişti aşkını.

Nizam, hiç gazetesiz kalmadı. Ama yine de Nizam'ı anımsadım Ariz Nesin'i, Eştâğfurullah Üstadam'ı okurken. Bol saygı, bol övgü ama dar olanaklar. Etkinliğini yitirmiş bir ünlü ad. Nizam böyle miydi, benzerleri, bütün o eski üstadlar böyle miydi? Kesinlikle

bilemiyorum. Bir büyük sabırla eğilmeli yapıtlarına, hangileri değerli, hangileri değersiz eleştirmeli, saptamalı. Hangileri ölmüş, niçin? Hangileri yaşıyor, zamana karşı koyuyor, niçin? Açıklamalı bir bir, 53 yıl yazmış, bir ömür boyu kalemiyle geçinmiş, 53 kitabı, 107 romanı, onbinlerce başmakale, makale, fıkra, çevirileri, hikâyeleri olan bir yazar, bir üstad kesin bir yargıyla küçümsenmemeli. Bir kalemde eskimış, tükenmiş, dönemi kapamış sayılmamalı. O da, bütün "Üstad"lar da. Ben, bize okumayı sevdirmiş o üstadları seviyorum. Hem, bugünün ünlü güçlü yazarlarından kaçısı yarın üstadlaşacak, bilinir mi?

BİR HİKÂYE — ROMAN TAHLİLİ

Asım Bezirci

Bu yazı 25 yıl önce 1948 de yazılmıştır. O sırada Asım Bezirci Edebiyat Fakültesi türkoloji bölümünde 4126 No.lu öğrenci idi. Gerçi yazısı Yeni Edebiyat profesörünün (Mehmed Kaplan) isteği üzerine hazırlanmıştır, yani bir okul ödevidir, ama — o yıllarda eleştirilen olmağı aklının köşesinden bile geçirmeyen — yazarın ilk eleştirisi sayılabilir. Şimdiye değin hiç bir yerde yayımlanmamıştır. Asım Bezirci'nin evrim çizgisinin başlangıcını aydınlatması ve Tanzimat döneminin halkçı yazarı Ahmet Mithat'ın bir eserini tanıtmaya beklenirden ilginçtir.

Bir belge niteliği taşıyan bu yazıyı hiç değiştirmeden yayımlıyoruz.

★

YERLEŞTİRME :

Kitabın adı: Çengi. Kırkanbar İlävesi, hikâye gözü yazar: Ahmet Mithat; basıldığı yer: Kırkanbar Matbaası, İstanbul, 1877.

HİKÂYESİNİN ÖZETİ :

Danış Çelebi'nin annesi Saliha Molla gayet kurnaz, afsun ve büyüçülüğü meslek edinmiş bir kadındır. Bir çok ailelerin ocağına incir dikmiş ve hayli de servet yapmıştır. Oğlu Danış'ı besikten itibaren cin, peri, şeytan hikâyeleri ile büyütür. Cin ve peri masallarını dinleye dinleye "Binbir Gece Masaları, Muheyylât-ı Aziz Efendi" gibi kitapları okuya okuya Danış 13 yaşına bastığı halde gündüzleri sokağa ve geceleri de odasından dışarıya çıkamıyacak hale gelir. Her şeyden korkar, her yeri cin ve peri ile dolu sanır. Evhamlı çocuğu anasının telkinleri de sarsar.

20 yaşına geldiği vakit durmadan hayaller kurar ve bu hayallerinin hakikat olduğuna inanır. Nihayet annesi ona alelade bir mühür kazdırıp getirerek: "Bu mühür-ü Süleyman'dır, kazdırıp getirerek: "Bu mühür-ü Süleyman'dır, artık hiç bir cin sana bir şey yapamaz. Cinler padişahı Şemhail bile olsa seni görünce ayaklarına kapanacaktır." der. Bunun üzerine Danış'ın artık bütün korkusu geçer.

GEORGE SEFERIS

Ö Y K U

Kimbilir belki de nedensiz
Bir adam ağlar durmadan
Bir kaybolmuş sevda için belki
Hani bir yaz sonrası duyduğumuz acıda
O kıyda başlıyan gramafon
Ve denizin gizlediği bütün anılar.

Yaşamın giz dolu doğrultusunda
Kâğıtların o bitimsiz evreniydi
Söyleyin nasıl büyür şu çocuklar
Tanımlar yenilgiyi o yorgun gözleri
Hangi gecede yaşlanır kodmlar
İlk yazdır belki usulca kimildayan
Kimin gözyaşıydı bütün tomurcuklarda.

Bir bunalımın öyküsüydü o
Evreni yürüdü en ürkek adımlarla
Sınırsız acıların geceli birliğini
Fısıldar ansızın kendi kendine
Kırmış aynaların yansıttığı yüzeyi
Dağılmış parçalar derlenmezcesine
Duyular düşünce konuştunu
Korkudan, geceden, sevgiden
Ve bir yüz belirir çiçeklerin ardında.

Türkçesi : Engin ASKIN

Desen : Metin Eoğlu

TÜRKÜLER

Yüreğimiz geniş, vaktimiz dar,
Yarına selam, geçmişe saygı,
İnsan insanda kılınca karar
Sular setlerini devirir gayrı
Kuşanın ışıklı şarkıları
Toplantımız var halkta çocuklar!

Kollayın kendinizi işte apaçık
Nice tuzaklar var yollarda.
Melek kılığında bir şeytancık
Sizi kandırabilir bir daha,
Çıkarlar için dönen o orta
Oyunları zamanla anladık.

Her şey geçer birgün duyarsınız,
— Hüzünler de geçti, aşklar da geçti —
Hiç eskimeyen bir şey kalır yalnız
Zamanın ucunda mızrak gibi,
Gerçek güzel onda, gerçek iyi
Binbir çocuklu ve kızıoğlan kız.

Seyfettin BAŞÇILLAR

güyünüşleri, jest veya mimikleri tasvir edilmemiş; yalnız Peri için bir yerde "hesna" kelimesi kullanılmış, o kadar.

b) Kahramanların hayattaki yerleri :

1. Saliha Molla: "Saliha Molla'nın Anadolu abhalisinden olduğu lisanında hâlâ bakı kalan Anadolu şivesinden anlaşılır. Kendisi pek çok zamandan beri İstanbul'a gelmiştir. Pek ziyade bilgili bir karı idi. Bilgisi sayesinde vakıa bir takım familyalar yanında sulh ve salah ikasına çalışmış idiyse de birçok familyanın dahi ocağına incir dikmiş idi." (S. 5). "Bu yolda (efsunculuk) kazandığı serveti pek mübalağalı haber verirler." (./). "Kırk yaşına gelmiş ve daima efsunculuk ile iştigal ederek bu yolda hayli efsuncular ile muarefe dahi peyda etmiş." (S. 18) Kurnaz, yerine göre adı ve para canlısı bir kadındır; cin ve periye inanır.

2. Nafiz Efendi: "Danış Çelebinin semtinde Engursizade Nafiz Efendi denülür müteakaldinden bir zengin adam." (17). Bu şahıs hakkında bundan başka bir malûmat yok.

Sonu 15. sayfada

KAHRAMANLARIN TETKİKİ :

A — Dış Portreler :

a) Kahramanların fizyonomisi : Eserde kahramanlardan hiçbirinin vücut yapıları, yüzleri,

Sabahattin Ali 2 Nisan'da ölmüştü. Öldürenlerin ne korkunç yüzleri, ne vahşi elleri vardı kimbilir? Sait Faik 11 Mayıs'ta balmumundan bir heykel gibi koma denizinden geçip gitti. Gördüm çünkü onun ölüm sarılığını birgün önce...

Şimdi düşünüyorum. Üç Kemâl'lerin dışında roman ve öyküye büyük katkıda bulunan öyle üç-beş kişi değildir. Şöyle gelişmiş özel sıralamayı deneyelim isterseniz: Kemâl Bilbaşar, Samim Kocagöz, Kerim Korcan, Mehmet Seyda, Afet Muhteremoğlu, Leylâ Erbil, Muzaffer Buyrukçu, Tarık Dursun, Zeki Özturanlı, Ahmet Naim, Mustafa Niyazi, Oktay Akbal, Cengiz Yörük, Adnan Özyalçınar, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Zeyyat Selimoğlu, Rifat Ilgaz, Hasan İzzettin Dinamo, Nezih Meriç, Aziz Nesin, Mahmut Özyay, Hâldun Tamer. Bütün bu yazarların kitaplarını şöyle masanıza bir yığın halinde dizin. Okudukça ne kadar değerli eserler diyeceksiniz. Roman ve öykü alanlarında Türkçeye güç kazandıran ne büyük yazarlar yetişti diyeceksiniz. Hepsinin sevgiyle, saygıyla okurum. Değişik özellikleri, insana başka başka toplum düzenlerinden kesitler getirirler. Bazan da insanı rüzgâr gibi sürükliyen anlatımlarına girdikçe şaşırırlar sizi. Fakat bu iki yazar başka derim her zaman.

Dün gece Sabahattin Ali'nin Sea kitabının ilk baskısını rasgele açtım. (Mehtaplı Bir Gece) öyküsü çıktı karşıma. Ağır ağır okudum demiyeyim, ağır ağır içtim onu. Öyküde, bir gece kendini vermek isteyen, yüzü çiçek bozuğu kadın, sonunda karşındaki erkeğe "On-beş kuruşun da mı yok?" diye sorar. Kadının paraya ihtiyacı vardır. Erkek kahraman ise, kaç gündür açtır, o sırada cinsel istek girmemiştir damarlarına. Öykü böyle biter. Kişiler canlı canlıdır. Tanır gibi olursunuz. Vaktile teknik yönden Ömer Seyfettin öykücülüğünden Reşat Nuri anlatısına geçmiştir gibi bir söz etmişlerdi onun için. İlk denemeleri hariç, Ömer Seyfettin ile bir ilintisini kuramadım ben. Reşat Nuri, hemen bütün eserleri ile çizgi içinde kalmıştır. Başkaldıran, hatıta itiraz eden bir kişilik getirmez bize. Öz yönünden böyle bu. Güntekin'in tekniği de bu uysal anlatışın, romantik tek düzelikli içindedir. Oysa Sabahattin Ali, ilk kitabı Değirmen'deki birkaç öyküsü hariç, daima baş kaldıran, çizgi dışına taşan, geleceğin yazarıdır. Çevresel ile anlaşmazlık içindedir. Hayatın yaman akımını ve acı sonlarını (işte tam böyle yazılır) deşirtmek biçiminde yazar. Onda ekşik de yoktur fazla da.

Bence Sabahattin Ali ile Sait Faik'in birleştikleri birleşik nokta, aynı dönemde yaşamaları... Teknikleri, dünyaları, bu dünyaya bakışları hep ayrı. İkisi de insanları ayrı açından bakarak seviyor. Sa-

SAİT FAİK SABAHATTİN ALİ ARASINDA

★

Omer Faruk Toprak

bahattin Ali, bu sevgiyi eserleri içinde eritmiştir. Ayrı bir unsur olarak çıkarmaz karşınıza. Sait Faik'de ise insan sevgisi, kişilik kazanmıştır, her kahraman ile birlikte gelir yanınıza. Bakın bu kadar yıl geçti, ölümleri üzerinden. Çok değerli öykücüler yetiştiğini yukarıda söyledim. Hepsinin kitaplarını, yere düşse, ekmek gibi alır öper başıma koyar-

"Yahu / dedi. "Hep Sabahattin Ali, Sait Faik diye sözümlü ederler bizim. Bir kez de Sait Faik - Sabahattin Ali olarak yazmazlar. Geçende Sabahattin'e de söyledim, bunu. Nedir yani, yasa yok ya Sabahattin başa yazılacak diye. Bir gün de benim adıma önce yazınlar."

Yukarıda başlığın onun için önce Sait Faik adını yazdım.

GÖZLERİN TUTSAK EDER BENİ

**Bir anlatabilem sana herşeyi
Korkulu sonları bir yana koysam da
Baharda açan çiçeklerle
Uyanan kuşlarla birlikte
Bir anlatabilem hepsini...**

**Gözlerim nasıl arar seni,
Elerim mi küskün ellerine bilemem
Açılır kapanır parmaklarım kendikendine
Kadınlığım mı beni korkutan,
Beni esir eden
Gözlerindeki yeşil pırıltılar mı ne
Bilemem...**

**Bir anlatabilem doluşunu sevginin kalbime
Damarlarımda esen rüzgarı duyuyor musun
Karanlık gecelerin güneşe kavuşmasıdır bu
Ben o karanlıklarda göremem kendi gözlerimle
Gel şimdi yeşillerin en güzelini getir,
Gözlerin mi tutsak eder beni, ellerin mi...**

**Nasıl isterim hepsini tek tek
Korkulu sonları bir yana koysam da
Bir anlatabilem herşeyi...**

Piyale GÖNÜLTAŞ

rim. Ama bağışlasınlar beni. Sait Faik ve Sabahattin Ali'deki öykü atmosferini — şöyle söylesem daha doğru olur — öykülerindeki hayatı, anlatışını arıyorum, arıyorum bulamıyorum. Bana göre modern anlamda roman ve öykü onlarla başlar. Gerçek duygusuna onların eserleri ile girdik biz.

1943 başlarında idi. Sait Faik'le Nisuvaz'da oturuyorduk bir gece. Sabahattin Ali ve Sait Faik için birer yazı yazmıştım o günlerde. Yazılar üzerinde konuştuk bir süre. Bir ara durakladık:

Burgaz'da Bir Anı

1952'nin serin ekim ayını anımsıyorum şimdi. 29 ekim tatilinden yararlanarak İstanbul'a gelmiştik bir arkadaşla. İki gün Burgaz adasında dinlenecektik. Soğuk bir rüzgâr, insanı kapıdan içeriye itiyordu. İskelenin kayalık kısmında patlayan deniz, zerreler halinde insanın üstünü ıslatıyor, içimden "Sonbahar pıhtısı pertisini topla-yp gidiyor artık" diyordum. İskeleye böyle bir rüzgârla çıktık. Rıhtım kenarında Sait'i aradı gözlerim bir süre. Yoktu. Herhalde

kiş geldi diye İstanbul'a inmiş olacak, dedim arkadaşşıma. Madam Onn'kin gazinosuna yollandık. Sabahın 9'u ya da 10'u idi herhalde. Gazino boştu. Kapalı yerinde birkaç kişi çay içiyorlardı. Camlaların arkasında bir yere oturduk. Kıyıya vuran denizi seyretmeğe başladık. Madam Onnik ögle yemeğinde balık hazırlayacağını söyledi. O sıralar Ankara, bugünkü gibi değildi. Ve balık pek seyrek bulunurdu orada. Bu nedenle İstanbul'u ve denizi seyrettikçe balık yemeklerini düşünüyorduk hep. Bir süre sonra Gazino bize soğuk gelmeğe başladı. Sodalı şarabımızı yudumlamaya başladık. Deniz özlemi düşüncelerimizi durdurdu, sohbetimizi kesip attı. Aradan ne kadar zaman geçti, ne kadar sustuk kaldık bilmiyorum. Madam bir tepsi ile masamızın yanına durunca, silkindik düşüncelerimizden. Balığın sıcaklığı, şarabın burukluğu bizi mutluluğun yanına kadar götürdü, bıraktı. Camlara vuran yağmur, alkolü daha çok yaklaştırdı bize. Kapıdan siyah muşambalı bir adam girdi içeri. Şapkasını silkti, Baktım Sait Faik'ti bu. Masamıza çağurdık:

"Bu havada burada ne arıyorsunuz?" dedi.

"İlkin İstanbul'u özledik. Sonra Burgaz'ı özledik, sonra da seni."

Sarı yüzünde bir gülümseme belirdi:

"Atma ulan, için yok da beni özleyeceksin."

"Doğrusu" dedim. "Seni İstanbul'a inmişindir diye düşünüyordum. Bak rüzgâr kırbaç gibi vuruyor camlara. Bu havada Sait adada kalır mı hiç diyordum."

"Sen şimdi bırak kışt. Karşıma geçmişsiniz, şarap içiyorsunuz"

Sen de iç diyecek oldum:

"İçmiyorum, bıraktım biliyorsunuz." dedi.

Bir yıkıntının altından çıkmış gibi, ruhsal bir perişanlık içinde görüyordum onu. Şimdilerde o yıkılmışlığı iyi anlıyorum.

1960 dan sonra Türkiye'nin değerler sisteminde epeyce değişiklik oldu. Sanat alanında da değer yargularını alt üst eden yeni görüşler belirdi. Sait Faik'in kıymetinde bir azalma olduğunu düşünmüyorum pek. Onun küçük öykü türünde getirdiği insanlık hava, değişik anlatım tarzı, bugüne göre de yeni bence. O yönden yitirdiği birşey yok. Ama, ünü benim beklediğim ölçüde yayılmadı. Adı lıyce yaygınlaşmadı. Son yıllarda basılan eserleri tükenmedi galiba. Hızlı bir satış akımı yaratamadığı söyleniyor. Edebiyatı sevenlerin çevresinde kalmış bir öykücü gibi görünüyor bana şimdi. Buna karşılık 1936'dan sonra yayın alanına çıkardığı küçük öyküleri ile biraz savruk, ama müthiş değişik bir anlatım getiren iki yazarımızdan biri o. Edebiyatı kişilik denince ilk aklıma gelen imza hem de.

Ercüment Uçarı

31. 12. 1973

Bir vatandaş düşünün Türkiye'de. Hasan Hüseyin'dir adı. Adı şaire, iyi şaire çıkmıştır. Bazı dergilerce örneğin Yansıma dergisinde başta edilmistir. Elimde şu anda bulunan Soyut dergisinin 1973 yılı Ocak sayısında bir şiir yayınlamış bu bay. Bu şiirinde yüksek ideal sahibi gözükerek tiyatroya gidenleri, çiçek besleyenleri, resim sergilerinde tablo seyredenleri, futbol maçına gidip bağırانları fenerdenleri, futbola gidenleri tabiri caizse/idealine zannenleri, plaja gidenleri tabiri caizse/idealine aykırı görerek, idealindeki insanın bu yerlerde olmadığını varsayarak bu iş gücüne uğraşmadığını ve sevinçle görerek küçükşer argo deyimlerle dalga geçer bu tip uğraşlı insanlarla. Hem de bunları yadsımakla koyun postuna bürünerek yiğitlik yaptığını sanır bu bay. Ama bilmez ki şiirinde sembolize ettiği insanı ararken, insanşirinde yoksun, insanı sevmeyen, insanın yaşamından yoksun, insanı sevmeyen, insanın yaşamından yoksun, insanı sevmeyen kelimeler, na aykırı düşen yönü benimseyen kelimeler, cümlelerle, bizzat insandan gerçek insandan et, kemik, sinir, ruh olan insandan uzak düşer. Ve her türlüşyle insana dönük sanat eserinden de. Kedileri sevdiği için kedisini eleştirenlere karşı yazdığı, Aziz Nesin'i bir başka vesileyle konu eden bir yazıda Behzat Ay da yazmıştı kedi sevmesinin insana özgü bir uğraş olduğunu Yeni Ortam'da. Hem Hasan Hüseyin'in ayıpınadıklarının bir çoğunu yapmayı belki ben de sevmem, yapmam ama yapanları ayıplamam. Çünkü onların insan olarak yapılarına, insan uğraşlarına saygı gösteririm. İnsan olarak hiçbirimiz fildişi kuledede yaşamıyoruz derim. İnsanları da fildişi kuledede yaşamıyoruz düşünmem. Hem Hasan Hüseyin'den bana ne, isterse yüz tane Hasan Hüseyin söylesin. Maça da giderim, çiçeğimim solmaması için vazoma aspirin de korum. Hem kimse bunları niçin yaptın diye de beni yadsımak cesaretini gösteremez, göstermemelidir. Ben ve bütün yeryüzü insanları, Hasan Hüseyin'in yapma insanları da değiliz. İlerici şair gözükme, insanşöklüne, onun tüm öğrenmişliğine, kişiliğine yüklenmek sanıyor anlaşılan Hasan Hüseyin. Geçer Hasan Hüseyin anlaşılanın anlayışları. Sel gider, kum kalır. İnsanana beş duygusuyla sarılan, insanı her ne surette olursa olsun, ne durumda olursa olsun seven kalır yeryüzünde. İnsanla dalga geçen, onu küçükşemeyen, onu bazı zanafları, duşerumları için suçlayan değil. Hem elinde fenerle diyohenliği bir yana koyup beyindeki insanı aramaktan vazgeçip, hakiki insanı; her türlü kusuruyla, her türlü mutluluğu, mutsuzluğuyla insanı görüp sevsen ne iyi eder diyorum Hasan Hüseyin. Şiirinin, şiir açısındanki yeteneği üzerinde de durmuyorum. Yazdığını yetersiz, kötü bir döz yazı sayıp derkenar geçiyorum günlük ümde.

10. 1. 1973

François Truffaut tarafından yönetilen ve Oscar Werner ve Julie Christie tarafından oynanıp filme alınan Fahrenheit 451'i Ray Bradbury'nin çılgın bir dünyayı ele alıyor. Bugün okuyup bitirdim. Yazarın anlattığı çılgın

ve korkutucu bir dünya. Bu dünyadan buz gibi kin akıyor. Bu dünyadaki itfaiyecilerin görevi yangını söndürmek değil. Bilakis alevlendirmek. Bu dünyada kitap okumak yasak. Kitap okuyanlar ya da evlerinde kitap bulunduranlar hakkındaki ihbar üzerine önce ev sahibi tutuklanıyor. Daha sonra eve itfaiyeciler gelerek kitaplarla birlikte bütün evi yakıyorlar. Yakmak bir eğlence bu dünya için. Bu Montag ile birlikte bütün o çağın trajedisidir. Ama o çağda da yiğit kişiler var. Bu düzene karşı çıkan. Savaşlar var bu çağlarda bir dakika içinde bitiveren. Mekanik köpekler var bu çağda. Montag gibi kitaba delice sarılanları kovalyan. Çelik iğnesiyle öldürür yakaladığını. Ama yağmurun tadı ne güzel demmişti bir gün, küçük bir kız Montag'a. İşte o zaman yeryüzü güzel olmuştur. Bir bakıma kitapların senfonisinin değişik bir açısı bu anlatılanlar. İrkile irkile okudum bu uzay romanını.

13. 1. 1973

Kadıköy'deki merkez kınaathanesinde Behzat Ay ve Nahit Eruz'la buluştuk. Biraz oturduktan sonra dışarı çıktık. Hava çok soğuktu. Kar yağacağı benziyordu. İyiden iyiye. Behzat Ay kafasına değişik bir model kasket almış. Bizi de kasketçiye götürdü. Nahit, Behzat'inkine benzer bir kasket aldı. Bense bir köylü kasketi aldım. Bundan böyle başım biraz ısınır bu soğuklarda.

14. 1. 1973

Kar yağdı. Lapa lapa kar yağdı İstanbul'a. Çocukluğumun kışlarındaki gibi kar yağdı İstanbul'a. Her taraf beyaz. Demin evden çıkarken ayamık kaydı düştüm. Kalçam fena halde acıdı. Vapurla İstanbul'a geçtim. Tünele bindim. Oradan da bir otobüslle Ali Sami Yen Stadyumuna gittim. Beykozun maçını hava nedeniyle tehir etmişler. Bir otobüslle tekrar tünel yoluyula Karaköy'e geldim. Bir Milliyet gazetesi aldım. Vapura bindim. Kadıköy'e geçtim. Kar hep yağıyordu. Vapurda Milliyet gazetesinin birinci sayfasında okudum. Sabahattin Eyüboğulu ölmüş. Türkiye için önemli bir yazardı. Üzül-düm ölümine, içtenlikle üzül-düm.

18. 1. 1973

Türk Dili dergisi, 1 Ocak 1973 tarihli 256 ıncı sayısında, Science — Fiction'a ayırdığı bölümde, Zühtü Bayar'ın Hayal — Bilim (Science — Fiction) bir öyküsünü yayınlamış. Sırası gelmişken Zühtü Bayar'ın eskiden beri bu konuyla ilgili olduğunu, her görüşmemizde bu konuyu karşılıklı birbirimize açtığımızı, bu konuyla ilgili söyleştiklerimizi eklemeliyim sözlere. Hatta Zühtü Bayar'ın ilerde yayınlamayacağını düşündüğüm bir hayal — Bilim romanı yazıp bitirdiğini de biliyorum. Türk Dilinde yayınladığı öyküsünde Zühtü Bayar, üç yüz yıl-

DÖRT DUVARIN TÜRKÜSÜ

Dört duvarın kapalı sus—pusluğunda
Sonsuz bir maviyeye yenilge uzanır
Umutlar kapalı dostlar yitirilmiş
Açık olan dudakları
Ak—beyaz duvarlara anılarımı çizer
Körkütük bir yaşantının yosunu
Yağar göklerden sonsuzluğum şarkısı
Konuşur akbeyaz duvardaki yosunlar
Bir ağırlık olur nedensiz
Sayılır gözlerle oyuklar bitmez
Gün biter.

Ergun HİÇYILMAZ

NEDEN'im SORULMASIN

Düşler üretiyorum kafamda kararlar gözler için
Sonra nedenini doğanın
Siz yeşil seversiniz ve ben
Gökte çoğalmamın bulutlarını

Öbürü kendi acısında uzayan
Neden.. Neden.. şansları ayrı
Kadınları esmer
Şansları esmer kadınları ayrı.

Gitmiş kafeslerden tutsak zümrüt kuşum
Dip tepe zehir duman
Siz ak kızları seversiniz ve ben
Gül zehirinde durulmuşum

Gece iki, ay bir tabak gökte
Neden sevenlerin yıldız ayrı?
Açar ya has bahçede sarı, mor ya da pembe,
Nedenim sorulmasın gayrı.

N. Rasim ÖZSOY

dan beri elektronik bir düzenin bellek bölümünde sıkışıp kalmış bir bilinci anlatıyor. Çok sevdim bu öyküyü. Zühtü Bayar'ı bundan böyle şimdiki kadar olduğu gibi bu tip öyküler üzerinde düşünmeye, türk okuruna bu örnek öyküler vermeye çağırarak da doğru bir iş yaptığımızı sanıyorum.

20. 1. 1973

Nursen Kars'ın "Cöplükten gelen çocuk" adlı öyküsü Türk dili dergisi yazı kurulunca olumsuz diye, geri iade edilmiş. Öyküyü ben de okudum. Olumlu buldum. Açıkçası Karas, içtenlikle dolu iyi bir öykücü. Bulutların altına itilmiş olmasına rağmen gerçek güneş. Bu arada hem Merhaba Rauf Mutluay. Yüz soruda Türk Edebiyatı adlı kitabının düzeltilmiş ikinci baskısındaki Mübeccel İzmirli'yi şair gösterişindeki bilgisine de hayran olduğum bayayın. Merhaba, merhaba bay Mutluay. Sabah şerifler hayırlı olsun. Rastgele. Ben bundan böyle Karas'ın öykücülüğü için şapkamı çıkarıyorum.

21. 1. 1973

Tekniğin de bir yerde başarısızlığı var, bu yaşadığımız yeryüzü yuvarlağında. Açkın karışısında çokluk yenilgisi var. Max Frisch acaba bunu mu demek istiyor dolaylı, dolaysız. Hiç bilemiyorum. Sarıldım şöke oldum. "Carpak Sevdâ" karşısında. Şimdi bitti roman. Kafamın içinde bir sis perdesi. Bir babanın garip bir rastlantıyla hiç görmediği kızını delice bir sevgiyle sevmesi, tutkuya varması olayına bilmem ne demeliyim? Hayat şaşırıcı problemlerle dolu. Evvelce de demiştim. Yeryüzündeki her insanın bir trajedisini var diye, her olayın da. Ne ki bu trajedi? Bu romandaki trajedinin anlamı ne? Sabeth'in, Hanna'nın, Joachim'in, Walter'in trajedileri ne? nereden doğuyor bu trajediler? İnsan oluşlarının tek nedeni mi bu trajediler? Kesin olarak ya da dolaylı olarak olsa kaderin önüne geçilemez mi? Sonra bu anlatılanlarla birlikte yaşadığımız evren içinde birşeyler de küçülüyor içimizde. Küçülüyorum müthiş peyzajlarla, anlatımlarla, şairle yüklü romanın hâlâ ağırlığı altındayım. Ve tıpkı küçük, yirmi yaşındaki Sabeth'in ölümlüyle ölüyorum sanki gerçekten. Hem yaşam zaman içinde bir biçimdir. Yaşam madde değildir. Teknikle ele geçirilemez. Dünyada olmak ışıktaki demektedir. Böyle bir roman okuduğum için bütün farlarım renkli yanıyor.

TÜRK MAVİSİ ÜZERİNE

★

Muzaffer Uyguner

Cahit Külebi'nin **Türk Mavisi** adlı kitabı Bilgi Yayınları arasında yayımlandı (1). İncelendiğinde görülüyor ki, **Türk Mavisi**'nin üç yönlü bir durumu var. Birincisi, hiçbir kitaba girmemiş yeni şiirler, ikincisi eski kitaplarından seçmeler ve üçüncüsü de **Atatürk Kurtuluş Savaşında** adlı kitabın tümü.

Cahit Külebi, **Türk** şiirinde adı geniş çapta duyulmuş, şiirlerinin çoğu belleklerde yerleşmiş ve bir çok vesileyle ezberden okunmuş ve okunmakta olan bir sanatçıdır. Burada bu şiirleri saymanın bir gereği yok. Çünkü bunlar herkesçe bilinmektedir. Ancak öyle dizeler de vardır ki bir çok şaire şiir yazdırmıştır: "Edirne'den Kars'a Kadar", "Sen Türkiyem kadar aydınlık ve güzelsin" gibi. Anadolunun insanını, Anadolu insanının dilini kullanarak şiirleştiren Külebi'nin şiirleri elbette dillerde dolacaktır. Bu insanların dertleri, alınyazıları, sevinçleri, bütün yaşamları onun şiirlerinde dizeleşmiş, onun şiirlerinde dile gelmiştir. Külebi, bu insanlara acıyarak bakmamış, bir yazarın dediğinin aksine bu insanları aşağı görmemiştir. Külebi, o insanları tanımış ve yürekten sevmiştir. İnsan, sevdiği insanları nasıl aşağı görür. Aşağı görülen insanlar sevilen insanlar mıdır? Külebi'ye göre, "gerçek sanatçı muhabbetli kişidir". Onun dizelerine dikkatle eğilen bir kişi, onun bu "muhabbeti"ni hemen sezer. Şiirlerinde bu sevgiyle eğilişin sonucu olan saptamalar vardır diyebiliriz. Bir sanatçı hiç bir zaman öneride bulunmaz diye bir kuralı kabul etmeyebiliriz. Ama, Külebi'nin şiirinde öneriler yoktur, diyebiliriz.

Külebi'nin şiiri 1940 yıllarından önceye uzanır. İlk şiirleri geniş ve önemli yankılar yapmıştır. Otuz yıldan fazla bir zaman bölümünde yazılan bu şiirlerde bazı eskimiş kelimeler elbette bulunabilirdi. **Türk Mavisi**'ne aldığı bazı şiirlerinde bu kelimeler üzerinde durmuş ve bunların yerine yenilerini koymuştur. Şehir yerine kent, hasret yerine özlem gibi. Belki de bütün değişiklik bu ikisinden ya da bunlara katılacak bir ikisinden oluşmuştur. Bir çok kelime olduğu gibi bırakılmıştır. Bu arada, ünlü İstanbul şiirindeki şehir kelimelerini değiştirmemiştir. Sanıyorum ki, belleklere yerleşmiş bu şiirin belleklerdeki durumunu bozmamak amacı güdülmüştür bu şiirde. Külebi'nin bu tutumu bir dil tedirginliği olarak alınabilir mi? Şiirlerini okuyanlar görürler

ki, onun şiirinde, yazıldığı günlerde kullanılmayan bir çok kelime vardır. Külebi, bu kelimeleri öyle ustaca yerleştirmiştir ki şiirine, bu yüzden bir yerselliğe düşmemiş görünmekte ve bu durum bir çok kişinin gözünden kaçmaktadır. Halbuki, sağdıç, savk, kardaş, yalınayak, ağacığım, çimmek devrişgün, sayrı, tec, bebe, bacanak, dizge, teliteleği gibi kelimeleri şiire sokmuştur. Bunun yanında gezende, yazanda, öleyazım gibi fiil çekimlerini de getirmiştir şiirimize. O günlerde bir dil tedirginliğinden söz edilmez iken bugün edilmesi anlamsız düşmektedir bir bakıma. **Türk Mavisi**'ne giren yeni şiirlerinin bir çoğunda görülen yeni kelimeleri de yadırgamayı biz yadırgadık.

Külebi, gözlem ve izlenimlere dayanan bir gerçekçilik içinde söylemiştir bütün şiirlerini. Anadolu'

yu, insanını görüp bildiği gibi, duyduğu gibi dile getirirken peyzaja fazla yer vermez. Ama, yurdun coğrafyasına tutkunluğu gene de bütün ağırlığı ile görülür şiirlerinde. Yurdun dağlarına, ırmaklarına, yollarına, ağaçlarına da insanları kadar tutkundur. Yurdunu, pek az kimsenin görebileceği bir gözle görmüş pek az kimsenin duyabileceği bir sevgiyle dile getirmiştir. Anadolu insanının geri kalmışlığını, ezilmişliğini eğitim-sizlik ve öğretimsizlik yönünden değerlendirir. Büyük kentlerdeki vurdumduymazlıktan duygulanarak, bu geri kalmış köyleri ve insanları düşünerek, yalnızlıktan ve koşullarından söz eder. Külebi, bu yalnızlıktan ileri gelen bir karamsarlık içindedir denilebilir. Süt'deki şiirlerinde lüce yoğunluk kazanan bu karamsarlığın izlerini **Türk Mavisi**'nin yeni şiirlerinde (12 şiir) görebiliriz. Bu karamsarlık, bir bakıma, sevdiği yurdunun ve bu yurdun insanların anılarında ileri gelmektedir. Sevdiği insanların acısı karşısında bir şey yapamamak, onların yaralarını saramamak bir sanatçıyı elbette karamsar yapar. Külebi'nin karamsarlığının kaynağını

burada aramak gerektiği kanısındayız.

Külebi'nin seçip de **Türk Mavisi** adlı kitabına aldığı şiirler bütün okurlar tarafından bilinen şiirlerdir. **Atatürk Kurtuluş Savaşında** adlı kitabı da herkesçe bilinmektedir. Üstelik oratoryo biçiminde de bestelenmiştir. Fakat, baştarafa konulan 12 şiir için herkesin bildiğini söyleyemeyiz.

Külebi'nin bu şiirleri, bir bakıma toplumsal şiirlerinin son örnekleridir. Ankara'daki yaşamı alabildiğine hicveder diyebiliriz bu şiirlerde. "**Türk Mavisi**" adlı şiire bu gözle baktırsak durumu daha iyi anlarız. Ankara'nın bozuk havası içinde her sabah kendini yitirip "bir sonsuz boşluğa iniyorum" der. Sonra da "Herkes birbirinin artında / Bir birinin cebinde herkesin eli, / Hoşratlığı yeşertiyorlar / Maviye övgüler söylerken, / Bulandırıyorlar denizleri." der. Külebi, bu şiirinde, Anadolu insanının geri kalmışlığında yağmursuzluğu bir neden olarak görür. Yağmur, uygarlığın bir simgesidir ona göre. Bu yağmuru yalnız doğal bir olgu gibi görmek belki yanıtabilir bizi. Külebi, yağmursuzluktan büyük şehirlere göçenlerin büyük caddelerde yitip gittiğini söylerken bir bakıma **Türk** geleneğinin ve **Türk** yaşamının da yitildiğini söylemek ister. Onların büyük kentlerde insanlıklarını yitirdiğini belirtir böylece. "Gecekondular kuracaklar, / Türkü çağıracaklar hoştatlığa, / Bulandıracaklar denizleri / " derken bu acı sonu dile getirmektedir.

"Mutluluk" adlı şiirde, insanların her yerde mutlu olabileceği inancını belirterek bir yandan da karşı öğelerle durumu saptayıverir. "Bir yanda yoksunluklar, sayrılıklar, savaşlar, / Acı çekmeler, ayrılıklar, tükenmişlikler var, / Öte yandaysa, güzel dünyamız yine sen varsın! / Yine insanlar sevişir, yeşerir mutluluklar."

Külebi, "Biz" adlı şiirinde, bizi aşağılayan bir uygarlığa karşı çıkar. "Biz de karaderiliyiz onlara göre / Tarla çapalayan, pamuk toplayan, bütün kıran, / Ağızsız dilsiz koyunlar gibi / Sancılanınca bağırmanın." Bu dizeler, Külebi'nin en güzel saptamalarından değil midir? Bu dizelerle, aşağılanıyana karşı bir çıkış görülür. "Karanlıkta" adlı şiirde, körükörüne savaşan insanların durumuna acır, bir insan olarak acıma duyar ölüp gidenler için, okyanuslarda yitip gidenler için. "Bunlar da acıma olmadıktan / Umutları da, sevgileri de yok" der. Bir bakıma, bu şiir, bir dünyaya, bütün insanlara, okyanuslara açılmasını müjdelir.

Bu 12 şiir arasında, yitip giden günlerinin ardından duyduğu acımsı, karamsar duygular da yer alır. Süt'de başlayan bu yitip giden günlerin ardından hayıflanmak

TANITMAK ve TANIŞTIRMAK

Mehmet Salihoğlu

İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar da koklaşa koklaşa anlaşılır, diye bir söz vardır. Tam olarak doğruluk oranı nedir bilmiyorum ya, insanlar için de, hayvanlar için de doğruluk payının büyük olduğunu sanıyorum. Ne var ki, hiç olmazsa insana ilişkin bölümünde söylenecek başka sözler de var...

İnsanlar konuşa konuşa anlaşır, doğru... Ancak her konuşma insanların anlaşmaya götürülebilir mi? Nice kavgaların, savaşların konuşmalardan, görüşmelerden sonra çıktığını görmedik, duyulmaları ne denli olanaklı ise, derindeki anlaşmazlıkların, birikimlerin konuşa konuşa meydana çıkarılması, büyütülmesi, hatta kanatılması da olanak dışı sayılmamalıdır.

Öyleyse her şeyden önce konuşmaların anlaşmaya, uzlaşmaya götürücü bir yörengeye oturtulması gerekir. Bu nasıl olur? Bu, birbirinin geçmişten geleceğe uzanan yaşantıları ile şimdiki görüşleri, beğenileri ve durumlarını az çok karşılıklı olarak bildirmelerine bağlıdır. Böyle sağlam bir temele dayanan konuşma ve görüşmeler, konuşanların, karşıındakini inandırıcı bir deyiş biçimi, bir konuşma "üslub"u seçmelerini kolaylaştıracağı gibi, onların onurunu gözetici, hiç olmazsa, onları gücendirebilecek olanaklara da olanak verebilir. Demek oluyor ki, konuşacak, görüşecek insanların, birbirlerini tanımayıorsa iyi, konuşacak, görüşeceklerini, yaşantılarının geçtiği önemli yerleri, noktaları bilmeden tanışmadan yapılacak görüşmeyle konuşmaya oranla, çok daha iyi bir biçimde açık tutacaktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmadan iyi sonuç alınması isteniyorsa, o görüşmeyi, o toplantıyı, o söyleşi söyleşiyi düzenleyenlerin, toplantıya katılan kişileri birbirlerine naz kişilerin adlarını söylemekle yetinmek, tanıştırmadan beklemeden başka nedir ki? Bir insanın adını Ahmet ya da Mehmet olduğunun bilinmesi, yeni tanışanlar yönünden ne kazandırır ki-

Sonu 12. sayfa

mavi tuna geceleri

4

"Sisli Bir Gece"

Burhan Günel

BOYLE KÜSKÜN DURMAYIN AYAK IZLERİM
SİZ Kİ YILLARDIR AYRILMADINIZ
BENSE BİR UMUT GÖLGESİNDE ACILI
ÇİĞ GİBİ BÜYÜTTÜM YALNIZLIĞIMI

Aysın Uğur KEZER

Sarı leblebilerden atıştırıyorum. Onlardan yardım umuyorum: Midemî yakıp parçalayan asitli leblebiler emecek, ben rahatlayacağım. Dokunuyor. Her şey dokunuyor. Temiz hava. Taşdelen suyu bile: çiğköfte, Kulüp rakısı, sabaha kadar süremeyen baş ağrılı uyku; sevda bile dokunuyor artık! Yaşamak zor geliyor...

Akşamları, yatmadan önce, bir tane "Enarax" yutmam gerekiyor, her öğle yemeğinden önce de yarım. Dudaklarımı kurutuyor, içimi kavuruyor. Sonra, susuzluk çektiğim bir zaman parçasında, çöle benzer bir yerde, ellerimin arasında başım; biraz para hesabı, açık veren bütçe, biraz da yepyeni bir sevdanın kirplikleri islanıyor. Başbaş ırmağım bilinmez bir kaynaktan kopup geliyor, çağıldayarak gönlüme akıyor. Sesini duyuyorum, yüksek bir yerden düşüyor, çağlamak denir, zor da gelse yaşamaktaym, yarım ya da çeyrek anlamda da olsa.

Bir yerinde, belki de tam orta yerinde, köprü inceliyor, bileklerim dopdolu çocuklaşıyor, ipinceleşiyor. Bahçemdeki el değmemiş gülleri koparıyorlar, işte buna dayanamıyorum, kopuverecek gibi incelen bileklerimle bir şey yapamıyorum, kötülüğün hiç bir türüne engel

olamıyorum. Yeni bir ülkü'nün sevgisine, göz yaşlarına artık dayanamıyorum.

Gülümseyiveriyor, küçücük çocuk gülümseyiveriyor, ben istemeden getiriyor suyu, ızgara köftenin başında bekliyor pişsin, sevgisiyle pişiriyor. Yoğurt kabını ılıce alıyor, çukur; elindeki bezi görüyorum, biliyorum.

Leblebileri avuçlayıp elimi ağzıma götürüyorum dolu. Dudaklarımda, içimde, dayanılmaz bir susuzluk kol geziyor, ve dilimde. Kurtulamıyorum. Saatime bakıyorum çaresiz, kapağa, tül perdenin gölgelediği camların ardına bakıyorum. Gelen giden olmuyor bu akşam, iskeleyin yanıp sönmüş gibi gelen ışıklarına takılıyorum. Upuzun bir günün, sisli bir gecenin, küçüktan başlayıp büyükmekte direnen bir yalnızlığın yürüyüşünü içimde, gözbebeklerimde duyuyorum, ve ayak seslerini.

Çocuk gülümsüyor. Yeşil salata ister miyim acaba? Hayır canım, ülserime dokunmaz mı? Dokunur! Öyleyse gelsin bakalım, yoksul masam azıcık süslensin. Üç tane sarışın leblebinin ardından, sarı, gülümseyiveriyorum. Çocuğun yüzü aydınlanıyor; büyük, bol giysisinin içinde küçük garson oynayıyor, arada bir yitiyor — gözbebeklerini mum ışığına benzeti-

yorum, kirpikli — yanıp sönmüyor.

"İlmen şimdi getiririm ağbi, köfteyi de sen istemeden hazır ettim zaten, onu da alırs gelirim, şimdiye olmuştur! Senin için hüsüsî bittiriyom!"

Hep gülümsüyor, hep bir şeyler yapmak istiyor benim için, beni hoşnut etmek için; gene kapağa ve tüllere bakıyorum, perdenin ardından gelip geçen tanımadığım gölgelere bakıyorum öyle, bir tanadak, bir dost çıkmıyor şu küçücük çocuktan başka! Kızıyorum, bir duble de rakı söylüyorum, bağıriyorum, tez getirsinler, ülserime aldırılmıyorum bu gece...

"Dokunmayın ama!"

İstiyorum ya bunu söyleyen olmuyor, beni seven olmuyor. Karım bağırmıyor, kazıyor, "İçme!" demiyor, Ercü dostum yetişip bardağı elimden almıyor, dostlarımdan hiç birisi yüzüme tükürmüyor — ve çiçeklerimi çalıyor hırsızlar, bahçemdeki el değmemiş çiçekleri ah!.. Bir duvarın dibinde ölüveriyorum kimsesiz ama, haberimi hiç bir gazete yazmıyor, hiç kimse anlatmıyor. Yüzüme tüküren çıkmıyor — hırsızlarım kaçıp duruyor, gülüp duruyor karşım da bazen...

Çocuğun gözleri islanıyor yalnız.

Yeni bir sevdâ köseyi bir türlü dönemiyor, ben koşamıyorum, kucaklayamıyorum, üçüncü sınıf içkievinin merdivenlerinden kayıp yuvarlanamıyorum, şu duvara başka bir kadın yapıtırsınlar artık! — söyleyeceğim, dayanamıyorum.

O plağı yetiştiriyor adam, o kadını yetiştiriyor, acıklı geliyor.

Ama kapağı aralamıyor, hiç bir dost tül petdeli kapağı aralamıyor, benden yana bakıp gülümsemiyor hiç kimse, kimselere "Merhaba" diyemiyorum. İkinci yüz gram leblebiyi eksiltiyorum. Salata ve köfte, biraz ötelelerinde rengini belli etmeyen rakı sessiz duruyorlar, onlara bakıyorum, ama bir türlü elim varmıyor, çağrışımı duygularım içindeyim, korkuyorum!

Defteri yanlış işlemekten korkuyorum, müdürün heyinazlığından; ikinci bir çocuk olur diye korkuyorum bütün sevgimlerde. Enarax içmeyi unutuyorum. İsteddiğimde, karım sesini duyabiliyorum, ama o eskilyi, o eski titrek sesi bir daha yakalayamamaktan korkuyorum, korktuğum başıma geliyor, korktuğum başıma geliyor hep!

Millî piyango, spor—toto, poker, konken vddiyorum, uzak bir sabaha bir daha gidiyorum. İçkievinin duvarları sallanıyor o zaman; çocuğun gülmeleri sallanıyor, bozuluyor.

"12811, süreklî görev yoluğudur klasik bütçede..."

Üçüncü mevki bir bilet kesiyorum kendime, ne karım, ne çocuğum, ne çiçekler... trenin bir köşesini yalnızlığıma parselliyorum, rakı bana bakıyor, bir çocuk ağlıyor ve anası göğsünü açıyor, bağırını açıyor anası karbeyaz, emsini leblebi çiğniyor bir metre ötede; bir türlü onmuyorum: Hiç biri gelmiyor, dost tanıdıklarımın hiç biri; tren düdüğü bile duyamıyorum, vapur sesi bile, plak durmadan üzgünleşiyor, yeni bir sevgi köseyi dönemiyor ve karım, ve çocuğum...

"Dokunur!"u kimselerden duyamıyorum. Nasıl bir derde düştüğümü düşünsem de bilemiyorum.

Pearl Buck öldü

Ünlü Amerikan kadın yazarı Pearl Buck, 6 Mart salı günü, Danby, Vermont'ta seksen yaşında öldü. Ardında 75 roman, altı ciltlik kusa öykü, 14 çocuk kitabı bıraktı. Yirmi beş cilt de basılmaya hazır eseri olduğu açıklandı. Pearl Buck 1931 yılında Pulitzer, 1938'de Nobel ödüllerini kazandı. Konusunu Çin'den alan romanları bir çok dillere çevrildi, yazarına kusa zamanda büyük ün sağladı.

Pearl Buck, 1892 yılında Batı Virginia'da Hillsboro'da doğdu. Misyoner bir ailenin çocuğudur. Pearl üç aylık iken aile Chinkiang'a taşındı. Yazarın çocukluğu bu ülkede geçti. O günleri anarken: "İngilizceden önce Çince öğrendim. Çok az beyaz çocuk gördüm. Kendimi çinli bir çocuktan ayrı düşünmüyordum." diyordu.

16 yaşında Amerika'ya döndü. Virginia'da Lynchburg Randolph — Macon Kız Koleji'ne girdi. 1914 te okulu birincilikle bitirdi. Okuldayken edebiyat konularında armağanlar kazandı. Okulu bitirince rahatsız olan annesine bakmak üzere tekrar Çin'e döndü. 1917 de John Lossing Buck'la tanışıp evlendi. Allesi bu evlenmeye razı olmamıştı. Pearl, daha sonra anne — babasına hak verdi: "Yalnız dört kez yüzünü gördüğüm bir adamla evlendim. Allem hakkı çıktı, yanılmıştım. Yakışıklıydı kocam, yakışıklı kalmaktan başka da bir isteği yoktu."

1921'de Carol adını verdikleri bir kızları oldu. Büyüdükçe Carol'ın gelişmediği, geri zekâlı kaldığı görüldü. Bu çocuk aile için büyük bir üzüntü kaynağı olmuştur. 1929 da Carol'ı New Jersey'de özel bir eğitim ve bakım okuluna verdiler. Hâlâ da orada yaşamaktadır. Pearl Buck, kızı ile ilgili olarak The Child Who Never Grew'yu yazmıştır.

1932 de Buck ailesi Amerika'ya dönüp Ithaca, New York'a yerleştiler. Jonice adında bir de kız evlatlıkları vardı. Pearl, bir toplantıda David Lloyd'un aracıları ile ilk kitabı East Wind: West Wind (Doğu Yeli: Batı Yeli) i basmış olan The John Day Co. nin başkanı Richard J. Walsh'la tanıştı. Kısa zamanda aralarında bir arkadaşlık kuruldu. Daha sonra bu arkadaşlık aşka döndü. Pearl, 1934 te evliliğini da alıp kocasını terketti. Bir yıl sonra boşandı. Aynı gün R. J. Walsh'la evlendiler. Sekiz evlatlık edindiler. Onların bakımı için New York'ta bir apartman, Pennsylvania'da 400 ekirlik bir arazi, Vermont'ta yazlık evleri vardı.

Pearl Buck ilk kitabı East Wind'i bastırırken hayli zorluk çekmişti. Roman birçok yayınevlerince geri çevrildi. Sonra Lloyd'un aracıları ile The John Day Co. tarafından satın alınıp bastırıldı. (1936). Ardından The Good Earth yayımlandı. Yirmi bir ay en çok satılan kitaplar arasında yer aldı. Bir çok dillere çevrildi. Yazarına para ve ün sağladı. Pearl Buck'a Pulitzer ödülünü verdiler. 1932 de Sons, (Oğullar), 1935 te A House Divided (Bölünen Bir Ev) tamamlandı. Bunları ciltlerle romanlar, hikâyeler izledi. En başarılı kitapları arasında (Dragon Seed), (This Proud Heart), (Imperial Woman), (Come My Beloved), (Command the Morning), (The Patriot), (Portrait of a Marriage) ve (The Promise) gibi eserleri gelmektedir.

BULANIK YÖRE

Şiirler

N. Rasim ÖZSOY

10.— TL.

GÜNEY YAYINLARI : 13

TANITMAK VE TANIŞTIRMAK

8. sayfadan

şeye. Daha ilk görüşmede adlarını anarak konuşamayacaklarına göre? Bunun için tanıştıran insanların uğraşları, varsa başarıları, yapıtları, geçmişlerindeki özellikleri, hangi siyasal eğilimde oldukları, hangi derneklerle, kurumlarla, örgütlerle ilişkili oldukları da kısaca belirtilmelidir. Böyle yapırsa, hem görüşmelerde, sözleşmelerde sakınılacak noktalar belirlenmiş, hem de aralarında ortak konuların bulunması sağlanmış olur. Olur ya, gelelelim, gündelik yaşamımızdaki tanıştırmalarda en çok savaştırmaya uğrayan da bu noktadır.

Böyle olunca doğaldır ki, kolayca birtakım potansiyel karılar, çamurlar devrilir. Birbirini tanımadan konuşan kişileri ben, faraları bozuk arabalarla karalıkta yol alan şöforlere benzetirim. Böyle yolculuklarda trafik kazası olmaz da ne olur?

Öyle ise, hem gelişmekte olan dostlukların bozulmaması, hem yeni dostluklar kurulması, hem de anlaşmazlıkların bir çözüme bağlanması için, görüşmek, konuşmak, ilkedir. Ancak, görüşmelerden, konuşmalardan iyi bir sonuç elde edilebilmesi için de, görüşecek, konuşacak, söyleyecek insanların birbirlerini iyi tanımalarına özen göstermek, tanıştıran durumda olanların başlıca görevidir bence. Bu görev savaştırılırsa, birtakım kötü durumlar meydana gelebilir...

Örneğin bir ortamın bulunduğu bir toplulukta, adamın biri kolkar da; "şirden daha saçma bir şey yoktur", ya da geçmişinde

politikacılığında bulunan dürüst bir adamın bulunduğu bir mecliste, bir başkası: "Politikacılar yalancudur" derse, o toplantının, o görüşmenin varını siz sonucunu düşünün! Öyleyse, özellikle yeni tanışma ve tanıştırmalarda, tanıtılan kişilerin belli başlı özelliklerini, eğilimlerini söylemek, açıklamak, 'beşeri ilişkiler' sanatının püf noktalarını biribir, diyebiliriz. Onları onursayıcı, aşırı olmayan övücü sözler söylemek, tanıştıranın görevidir.

Her insanın toplumdaki yerine, nitelik ve özelliklerine göre bir konuşma, bir deyiş biçimi tutturamayanlar, onları kırmakla, dahası, kızdırmakla kalırlar. Kıvrılmış, kıvrılmış, onursanmamış bir insan da, bir söyleşi toplantısında bile, gönül açıcı, dostça bir davranış içine kolay kolay giremez. Dolayısıyla da, ev sahibi durumundaki olan kimse, ne konuşsuz olursa olsun, havayı ısıtamaz.

Böyle özel bir toplantıda bile önemli olan tanıştırmaların, toplumsal işlerde nite bir önem kazanabileceği ise, açıktır.

Gelelelim, nice okumus, sözde yetişmiş insanımız, yaşamın, kişioğlunun can alıcı bu gibi inceliklerinin ayırında bile değillerdir. Onlar, yivsiz bir namlu gibi, bir boru gibidirler.

İncelik kavramı (esprit de finesse) ise, edebiyatla, sanatla kazanılan bir erdemdir. Görgü ile kazanılan bir güçtür.

Bundan dolayıdır ki, Fransızların insanlık bilgisi adı altında okullarında gençlere öğrettikleri "edebiyat dersleri"ne en az matematik, fizik ve kimya denli değer vermeliyiz. Görgülü, duygulu, hoşgörülü insan yetiştirmek istiyorsak!

Köprü başındaki dükkâna gidene dek bunları düşünüp durdu. Düşündükçe öfkesi daha da artıyor, yanakları alı al, moru mor kızarıyor, kızarıyordu. Kapının yanındaki deliğe yaş hayvan gübresiyle tutturulmuş, buğulu kırık camdan sızan ölgün ışığın aydınlatığı dükkâna bir hisimla daldı. Kapıda çarpıştığı, bıyıkları yeni terlemeye başlayan gence, epey bir süre baktı, ters ters. Sonra bıyıklarının altındaki bükük dudaklarının arasındaki bir şeyler mırıldandı. Sokurdandığı belliydi. Dükkânda yandaki sandıklar üzerinde dizi dizi sıralanmış, ağızlarında Doğu sigarası tütürüp duran köylüler birden seslerini kesmiş, Çopur'un Dursun'u süzüyorlardı göz ucuyla. Kimse takılmaya pek yanaşmıyordu.

Şiş göbeğinin altından, gömlek uçları, haralı anıtan pantolonu üzerine dökülen bakkal, Dursun emminin etrafa göz atmak için arkasını dönmesini fırsat bilerek karşdakilere eliyle - Dursun'un bugün güne heyheyleri üstünde - der gibi bir işaret yaptı. Köylüler sekiz on kadar vardı. Öylesine sıkışık oturmuşlardı ki, kucak kucaca diyesi geliyordu insanım. Bir kıs kısır başladı, Dursun emmi kaşlarını çatı. Herkese meydan okurcasına, iki elini pantolonun ceplerine sokarak, bakkalın arkasındaki raflara, tereklere bir bir göz attı. Lamba şişeleri, bir kaç top çit, iki top allı güllü Sümer basması... Gözünü yan tereğe kaydırdı. Orada da, bir kaç yirtik bisküvi kutusu, tek tahtası açılmış bir lokum sandığı illişi gözüne. Daha öte de, kalıp kalıp, dizi dizi arap sabunları. Tüm tereklerin yanlarına yörelerine çakılan çivilere takılan, allı, morlu, yeşilli, sarılı turular dükkâna ayrı bir renk, ayrı bir görünüm kazandırıyor. Sıra, tavana göz atmaya geldi. Kırnıp parçalarıyla tutturulmuş, beyaz, kırmızı naylon kadın ayakkabıları, kara Trabzon lastikleri sallanıp duruyordu. Topuklusu mu dersin, topuksuzu mu, ayak kabıya benziyeni mi dersin, lastiğe benziyeni mi. Bazılarının yoğun tozlarının üzerindeki parmak izleri arasına bakıp bira kanlar olduğunu doğruluyordu. Bu arada uzun süre, kurumuş iç yağ keleplerine baktı, baktı. Bunlar da tıpkı Trabzon lastiği, naylon ayakkabılar gibi asıldığı yerde ağır ağır sallanıyor ve üzerleri de aynı onlar gibi belki bir, belki iki santim toz bağlamıştı.

Yok, yok. Bütün bunlar bir şey söylememişti Dursun'a. Bakışlarını aşağılara kaydırdı. İki üç çuval illişi gözüne. Birinde incir, birinde kırık leblebi vardı. Yandakinin içinde ne olduğunu anlamadı. Kapalı çuvalın ağzı. "Ne olacak, olsa olsa, arpadır. Bu hayvanlar arpadan başka ne bilirler sanki." diye düşünürken çevreye şöyle alıcı gözüyle baktı. Köylüler sigaralarını tütürüp duruyor, ses etmiyorlardı hiç. Çopur'un Dursun bu sessizlikten yüz bularak, onların ta gözlerinin içine içine bakıyordu. Dükkâna girdiğinden beri pantolon ceplerinden çıkarmadığı elleriyle, meydan okuyormuş gibi bir hal vardı.

Yine tereklere doğru dönüp lokum sandığını araştırdı gözleriyle. Bakışları tereğe dikili, paltosunun cebinden epey uğraşarak çıkardığı iki yumurtayı tezgâhın üzerine koydu.

— Kıştırmaç ver ordan, diye emredercesine sert bir sesle bağırdı.

Bakkal bisküvi kutusundan çıkardığı iki bisküvinin arasına bir lokum koyarak kıştırdı. İlgisiz bir tavırla Dursun'a uzattı. Dursun elinin tersiyle bakkalın elini itti.

— Ula, insafsızlık etme şimdi. İki yımirtiya buncağaz olur mu? Heç olmazsa bir lokum daha koy. Şimdi dininden, imanından başlatma beni. İt dölü, diye biraz daha yumuşayarak, dükkâncının acımasını kazanmaya uğraştı. Dükkâncı kıştırmaç kaptığı gibi lokum sandığının içine fırlattı. Tezgâhın üstünde duran yumurtaları alıp Dursun'a uzattı.

— Dürzülüm kim bilir nerden çaldın getirdin. Ondandır da kalkmış diz diz ediyor. Yok insafsızlık ediyormuşum da, yok az veriyormuşum da. Zaten seninle alver yapanda suç. Deli soyka. Adıyanan deli Dursun, Lamı cimi var mı bunun. Hadi, hadi benim sana satacak mahım mulum yok, diye çıkıştı. Bir yandan da "Lahavle..." çepik duruyordu. Az sonra elinde bir gözerle içeri giren kadınla ilgilenmeye koyuldu. Kadının getirdiği gözlerdeki buğdayı köylülerin oturduğu sandıklardan birine boşaltmak gerekiyordu. Herkes kalktı. Yok burası değil, bu arpa sandığı. Burda da bulgur var. Tamam şu dipte kiydi galiba buğday koyduğu sandık. Yeniden tezgâha geçti.

— Ne istiyon, bacı?

Kadın yaşmağını hafif araharak bir

şey söyledi ama, anlamamıştı bakkal Hüseyin. Kadın yinelemek zorunda kaldı:

— İncir.

Dükkâncı avucunu incir çuvalına daldırdı. Bir koşam incir çıkarıp terazinin kefesine koydu. Kadının gözlerinin bir köşesine yerleştirdi inciri. Kadın biraz azmsadı ama kalabalıkta sesini çıkarmaya sıklıdı. Bakışları bakkal Hüseyin'i kinarmış gibi dik dikti. Sonra çekip gitti.

Dursun şaşkın şaşkın, bir kadının getirdiği buğdaya, bir de Hüseyin'in verdiği incire bakmış, sonra derin derin bir iç çekerek dışarı çıkmıştı. "Ne kaçıyon Dursun emmi, bir ciğaramızı içseydi..." diye sağdan soldan gelen sözleri duymuyordu bile. "Allahından bul. Neydiyim." diyerek uzaklaştı. Gülmeler, homurtular umurunda bile değildi.

Adımları gelişigüzel açılıyor, camı yokuşuna doğru yaklaşıyordu Çopur'un Dursun'u. Birden aklına düşmüştü. Adımlarını geri çevirdi. En iyisi pınarın arkasındaki yola sapmalı, ordan gitmeliydi. Gerçi yolu biraz uzayacaktı ama olsun. Hiç olmazsa böylece, o itin suratını da görmemiş olurdu. Görüp de ne yapacağını sanki. Şeytan görsün. Gavur içine getmeyen adam yerine mi koyuyordu kendini. Ula iş bulmada az mı uğraştım senin işine. Hasan beye az mı yavladım senden ötürü. Sonunda baktım, olacak gibi değil. Hadi bir rez para bul buluştur da götürüp vereyim Hasan beye. O derekap yapar işini, diye parayı verip onu gavur içine gönderen sanki ben değil de, Çakır babasıymış gibi kalkmış da benimle eğleniyor. "Kazağı birtirdim de, çoraba başladım..." miş da, yok efendim bilmem neymiş de. Ölünün körü olan. Hergele.

Evinin kapısına geldiğinde öfkesi git git de artmış, çekik gözlerinden bulgur bulgur akan yaşlar, yarık yarık olmuş yağmır ıslak turken Hüseyin'in dükkânında geçenleri düşünüyordu. Hüseyin'in sözleri, geç günü, yaş üzüm yerken insana tebelleş olan eşek arısı gibi, kulaklarından uzaklaşmak bilmiyordu bir türlü. Bir ses kulağına fısıldayıp duruyordu. Ne yapsa uzaklaştıramıyordu, atamıyordu kafasından.

"Dürzülüm kim bilir nerden çaldın getirdin. Ondandır sonra da kalkmış..."

Kapısının elceğini tutarken elleri tiril tiril titriyordu...

Geçen Günlerle

Kenan Ercan

hak var mı

24. 11. 72

Sevmişimdir karakışı. Hiç kalkmayan dizbo-
yu karını, erkek soğuşunu, çevreyi aklınca
temiz rengine boyayan gözünümlü...

Küçükken nenemin dizlerine yatar, basma en-
tarisinin sıcak kokusunu dinleye dinleye ma-
sallara verirdim kendimi. Ama o masallar şö-
yle - böyle masallar değillerdi, mutlaka yazın-
sal bir özellikleri olurdu onların. Belki de ne-
neme göre öyleydi. Çünkü her hikâyenin so-
nunda hangi ciddi büyüğünden dinlediğini söy-
ler, sonra da anımsadığıma göre arapça veya
farsça bir takım masal yazarı isimleri sıralar-
dı. Ben, bir daha, bir daha anlatması için yal-
varır, düşlere dalardım ardından.

"Oğlum, kalk da yat. Baban kızacak yine."

"Ama anne, daha bozacıların sesleri geliyor
hem bak, bekle baba da düdük çalıp duruyor."

"Onlar ekmeleklerini kazanıyorlar oğlum."

"Ekmeleklerini kazanmak?..."

Severdim kışı.

Nenem bazan kalkar mısır patlatır, radyoda
temsiller olurdu bazan da. Ince uzun boylu, es-
ki zaman sobamız dedemin attığı yaş kömür-
lerle yanmaya çalışır, ürpertici bir soğuk kap-
ları odayı çoğu kez. Kızardım o zaman dede-
me. Çünkü annemler konuşurken duymuştum.
Çabuk geçmesin diye kömürleri ısıtılmış giz-
lice. Cıvrıllığından derlerdi. Üşürdüm.

Yine de çoğunlukla sıcak olurdu oda. Çıtır-
dardı ısınmaktan kurtulmuş bazı kömür par-
çaları. Harı, sobanın yanaklarını al al ederdi
bazan. Nenem yine masallarına başlar, büzül-
mez. Bir düğün büzülürdü. Karnım tokta evelallah. Bir
sıkıntım da yoktu yataktan gayri. Patlasın mı-

sırlar, içilsin çaylar, anlatılsın masallar, radyo
da sonuna dek açılınsın temsil varsa.

"Ama anneciğim inan ki uykum yok."

"Yavrum yazıkır babana. Bak midesinden ra-
hatsız. Şimdi kalkar da seni görürse yine sı-
nırılınıp bağıracak. Hem sabahlardan akşama
kadar yorulup, üzülüyor, bir de sen..."

"Acaba babamın da mı midesi ekmeğini kazan-
maktan?..."

Demindenberi kar yağıyor. Yalnız, bir başka-
lık var dışarda anlatamadığı. Bozacılar yine
eskisi gibi, düdük sesleri de çarpmı kulağıma
ara sıra. Yine gece, yine kar bembeyaz, yine
kuşlar titreyerek havalanıyor dallara ve belki
de yine bir odada masallar anlatıyor, mısırlar
patlıyor, radyoda kızmış bir adamın sesi avaz
avaz.

Artık kömürleri gizliden gizliye ısıtacak
kimsem yok, masallarım da toprak oldu gitti...
Değişen bunlar. Bir de gözlerim. Açtım onları,
uyandım o bitmeyecekmiş gibi olan boş uyku-
dan.

Çevreye bakıyorum. Örneğin, işte şu elinde
galeta sepetiyle geçen hirpanlı çocuğa, işinden
dönen kasketli emekçiye, filesinde yarım ek-
meğiyle birkaç portakalı buz tutmuş köşeyi
dönemeye çalışan memura, kollarında çamaşır
yorgunluğuyla doluşan kapıcı Mernuş'un kızı
Güllü'ye...

Düşler de kuruyor. Bugün yolda dalgın
yürürken üstüme çakan bıyıkları üşümüş iri
yarı köylüyü düşünüyorum örneğin. Niçin dal-
gındı? Neden titriyordu bıyıkları, yorgun ama
umutlu gözlerinin altında? Birşeye kızmıştı
besbelli. Mutlaka iş sorunuymuş, ekmeğin para-
sıydı derdi mutlaka.

"Çalışmıyorlar, sonra da yoksuluz diyorlar."

"Yalnız, sanırım iş sahası durumunu hiç dü-
şünmüyorsun sen."

"O konuyu açma. Tembel bunlar, tembel..."

"Yanıyorsun dostum, hem de pek çok. Çık
bakalım yola okumuşluğun olmadan. Vur ka-
pılarını tek tek iş yerlerinin, fabrikaların,
sözde dev yapıların. Hele daha çocukken as-
kerliğini yapmamış, bir de yoksunsan yeni
gıysilerden..."

Kar yağıyor hâlâ. Düşünüyorum masalları,
nenemin dizini, temsili, patlayan mısırları ve
sıcak demli çayları. Mernuş'u düşünüyorum
şimdi, kızı Güllü'yü, yolda üstüme çakan üşü-
müş bıyıklı adamı, düşünceci memuru, emek-
çiyi, kondulardaki üşüyen çocukları, odunsuz
ocakları köylerdeki...

Böylece, bu günleri sevmeye hakkım ol-
muyor. Soğuyorum giderek. Şimdi sevdiğim,
düşündüğüm ekmeğini kazananlar... Taştan,
topraktan, çöplükten, karda yürüyerekten yarı
çılak.

Kış mı? Yazgısı kara, geri iteklenmiş ço-
ğunluğu düşündükçe, bir ölüm mevsimi artık
gözlerimde.

kaldırmanın kuşlarını tefin

27. 11. 72

Dostlarım, bu günlüğe neden başladığımı
soruyor, niçin yazdığımı öğrenmek istiyorlar.
Şiirden vaz mı geçmiş yoksa? Yoksa düz-
yazıda mı yetenekli olduğumu kanıtlamak isti-
yor musum?

Doğru. Bu diziye başlamadan önce herhangi
bir açıklamada bulunmamıştım. Bulunmam ge-
rekli miydi? Bence hayır. Hiç bir yazının, ay-
rıca bir bildiri olmamalıdır derim. Bildiri -
ki eğer varsa - yazının özünden oluşup yan-
sımalıdır okurun belleğine. Yoksa yazmaya baş-
ladığımız bu dizinin ilk sayısında başlığın he-
men altına: "Okuyacağınız yazılar güncemsi-
dir, kimseye özendiğim yok, diğer günlüklere
ayrı olsun diye zamanı yazıyorum, numarala-
ndırıyorum. Geçen Günlerle'yi şurada yaz-
dım şunun için yayınlayacağım, Gide'i, Akbal'ı
kıskanırdım... v.s." Türünden tümceler sırala-
saydık okuru alaya almış, onu bizden gerilerde
görmüş olmaz mıydık? Oysa bugün için okur,
artık yazarının, ozanının düzeyine çoktan ulaş-
mıştır. Hatta bazı bazı aştığı bile olmuştur onu.
Olacaktır da. Zaten bu türden bildiriler bağ-
lar yazarı. Çıkamaz çizdiği sınırlardan dışarı
artık. Oysa günümüzde yazarın bağımsızlığı söz
konusu. Kendince özgürlüğü var apaçık.

Yine de, niçin yazdığım konusunda merakla-
rı gidermek için bir kaç söz ediveriyim: Ge-
çen Günlerle'ye başlamam yeni sayılır. Daha
önceleri günlerin getirdiğini kâğıda geçmez,
düşünür, sessizce yorumlardım kafamda, Gide-
rek, sıkıntı yaratmaya başladı bu bende. Ra-
hatlama gereksinimi duydum kendimde. Açıl-
dım kâğıtlara, yazdım yazdım. Bir edebiyatçı
olarak da görevimi yerine getirdiğimi sanıyo-
rum böylece. Kalıcı olmak için yazmak, düşün-
cenin egemenliğinde çürütmek gerek fikri-
leri. Niçin roman değil, hikâye değil, deneme
değil de günlük diyeceksiniz. Çünkü en çok
o türe yakın buldum kendimi de ondan. Sev-
dim kısa ama öz yazmayı, günün okuruyla dip-
diri bir bağ kurmayı. Hem diyeceklerim de
vardı şiirinde açıkça ortaya koyamadığım. Gün-
nün sorunlarına ve bunların çözülmesinde
ışık getirmem gerekiyordu her aydın sanatçı
gibi. Başarabilir miyim? Orasını zaman gös-
terecek ve de haklılar kişiler.

Şiirden vazgeçip - geçemediğim ise, dergileri
izleyenlerin vereceği bir karar. Çok şükür mut-
luyum o yönden. Henüz bırakmadı çünkü şiir
beni!...

KISACA

Uzay'ın yansıtan bir tablosuy-
la bu sayımızın kapağını süsle-
yen ressam Sühendan Fırat'ın
D. G. S. Galerisi'nde açtığı ser-
ginin kapanış gününe rastladı,
benim Ankara'ya varışım. Ama
ben, Fırat'ın sergisini mutlaka
görmek istiyordum. Ve ertesi
gün, sanatçının - evinin üst
katını kapsayan - atelyesinde
birkaç sanatçı dostla buluşturu-
ğumuzda, Sühendan Fırat'ın çar-
şımalarındaki titizliğe ve sa-
natında eriştiği doruğa bir kez
daha tanık oldum.

D. G. S. Galerisi'nde, benim de çağrılı
olduğum sergi açılışları vardı: Hulusi Mer-
can, Melâhat Üren ve en önemlisi de, Nüz-
het İstinyeli'nin büyük çabalarla oluştur-
duğu "Ankara Sanat Dergisi"nin ödüllü re-
sim yarışmasına katılan sanatçıların toplu
sergileriydi. Açılışa, dereceye giren sa-
natçılara ödülleri verildi. (Ödüller: 1. Ne-
şe Telci, 2. Suna Özkalan; Mansiyonlar:
1. Ayten Pire, 2. Nuri Abaç, 3. Fadime
Baltacıoğlu.)

Güney'in yakın dostlarından ressam ve
çevirmen Nisa Kadibeseğil, evinde onuru

Sühendan Fırat'ın Sergisinde - Soldan: Güzide Taran-
oğlu, Ülkü Bartınhoğlu, Özel Arabul, Nisa Kadibeseğil,
Hamide Çolakoğlu, Hikmet Şimşek, Sühendan Fırat,
Hayriye Tüten ve Tijen Baran.

ma verdiği kokteyilde, çoğu Güney'de yazan
15 sanatçı vardı. Gecenin ilginç yönü, her
ayın 1. ve 3. pazarında bu toplantıların
yinelenme kararıydı. Sürdürülebilirse, yan-
kularını, Ankara temsilcimiz Yıldız Akıncı
sizlere ileticek. Geceye: Ahmet Nadir Ca-
siner, Şahinkaya Dil, Ali Kemal, Güngör Öz-
ner, Oğuz Tümbaş, Ersen Tolunay, Güner
Aylanç, Yıldız Akıncı, Sina Akyol, Yaşar
Durak vb. katıldılar.

NOT - Geçen ay yitirdiğimiz ünlü ozanı-
mız AŞIK VEYSEL'e, önümüzdeki sayı-
mızda geniş yer vereceğiz.

Atf ÖZBİLEN

Denizcilik Bankası

SERMAYESİ 1.500.000.000 TL.

hertürlü

BANKACILIK HİZMETLERİ

**İŞLETMELERİ
VE
TURİSTİK
TESİSLERİ**

Basın : 60229

Güney : 6

TEKEL

**TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR**

**ANKARA viskisi size
BAŞKA BİR viskiyi
ARATMIYACAKTIR**

Güney : 8

PTT

*Günümüzün
imkânı*

**PTT YOLCULUK
POSTA ÇEKLERİ**

**Sizi Para Taşımanın
Tehlikelerinden Korur**

Para yerine, her köşe başında bulabileceğiniz PTT Merkezlerinde paraya çevrilmesi mümkün olan YOLCULUK POSTA ÇEKLERİ taşıyınız. Para düşürmek veya çaldırmak endişesinden kurtulunuz.

POSTA ÇEKLERİ MERKEZİ

Telefon: 11 36 62 — 11 66 07 — 10 71 61 — ANKARA

Basın: 60268

Güney : 7

*damlıya
damlıya
gözü*

Güney : 9

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... intikalinizin emniyetidir

Anı

Yıldız Akıncı

Doğduğum evi anımsıyorum şimdi. Şişşirin bir merdiveni vardı nefes nefese tırmandığım. Sonra, bahçede su sarnıcının yanındaki o erik ağacı. Annemle akşamüzerleri üzerine oturduğumuz ve tütün mağazasından dönen işçi kızlara erik attığımız eski kale duvarlarına benzettiğim parka bakan duvarı. Altınpark derlerdi adına, şimdi yüzünü iyice anımsayamadığım, salt sevimli iyi yürekli bir ihtiyarlık bildiğim, sırtı iki büyüküm, ak saçlı ninemle giderdik oraya. Ben kaydırac kayar, sarıncaklara binkerken o, çitlenbik toplardı bana ağaçların altından ya da bir sıraya oturur dinlenirdi. Bazen annem de gelirdi yanımıza, kucağında küçük bir bebek olan kardeşimle. Annem, ince, uzun boylu, bakışları içime akan ve beni sıcak saran bir kadındı.

Akşam oldu da, hava karardı mı, gaz lambamızı yaktık mı bir de, yüreğime bir eziklik gelirdi. Duvarın üzerine oturup başkalarının babalarının evlerine dönmelerini seylerdim, ben ne dönmemiştim, koşup sarınlamamıştım boynuna "babacığım" diyemedim. Ellerim iki yanıma sarkar, annemin dizinin dibine kıvrılıp ağlardım gizli.

Çoğu kez, onsuz yendir akşam yemekleri, Annem de yalnız bir de biz olmasaydık. Annem'ın ayaklarında sallayıp uyturken, bana masallar anlatır, şirler söylerdi. Ondandır, olmalıyım ilk sanat sevgimi.

*Çit çit cama kim vurur?
Ay ne iri damlalar
Demek dışarda yağmur yağar
Yağmur hanım bak bana
Yasak sana bu oda
Gelme beni görmeye
Haydi sen git bahçeye
Bahçedeki çiçekler
Seni dört gözle bekler.*

İlk öğrendiğim şirdi bu.

Babam, gece yarısı beni yatağımda mışıl mışıl uyurken gelirdi. Geceyarıları gelmek onun görevidi. Çünkü, Devlet Demir Yollarının dar gelirli bir makinistiydi. İzmir—Afyon arası posta trenlerinde çalışır, soğuk demez, sıcak demez, bir yandan uykusuzluk, diğer yandan yorgunluk ve özlemiyle yandığı bizler; trenin düdüğüne asılır dururdu. Hani şu bildiğimiz bize sevinç ya da hüzün getiren düdüklere.

Onun elleri, sevgiyle saçlarımda dolaşırken uyanırdım bazen, gözlerimi açtığımda yorgun yüzü, sınısıcak bakışları içime dolardı. Benim de babam var derdim, ne güzel insanın bir babası olması.

Yoldan taşırdu çoğu kez meyvalarımızı, kavunumuzu, karpuzumuzu. Ertesi gün uyanmıştımda, o kocaman Eşme'nin ünlü karpuzları üstüne biner oyunlar oynardım. O, yine, yollarda ekmek parası peşindeydi. Elbiseleri kömür tozu ve yağ içinde gelirdi. Annem kaynar su, sabun ve tahta fırçasıyla yıkardı giysilerini hep. Bir de kardeşimin bezlerini, bizimkileri, Bıçak kesmiş gibiydi avuçları; bakkaldan aldığımız o ucuz krema benzer şeyi sürerken ellerine gizli gizli ağlardı. Bakkal dedim de usuma geldi, ben giderdim alışverişe, fileyi sırta atıp parke taşlarında seke seke, Annem parayı mendilimin

ucuna bağlar ve sıkı sıkı tembihlerdi. "Bak yavrucuğum, parayı düşürme sakın. Babam yarın akşam gelecek, düşürürsen aç kalırız, dikkatli ol emi" diye. İlk fırına, sonra bakkala gider annemin istediklerini alır ve dönerdim o küçük yüreğimde büyük bir iş başarmanın sevinciyle.

Birgün, fırına giderken, bağlamamıştı parayı annem mendilimin ucuna. Tek bir madeni paraydı. Avucuma alıp siktim, bu bizim ekme paramızdı. Onu elimde tutmanın önemini kavramıştım artık. Parke taşlarında yine seke seke yürüyor ve babamı düşünüyordum. Elinde kapaklı yemek sepetiyle karşı köşeden dönülecek ve ben tüm özlemlerimden sıyrılıp kucağına atılacaktım. Yine akşam üzeriydi ve hava yavaşta kararıyor, tek tük yanmaya başlayan sokak lambaları göz kırpyorlardı. Köşedeki, manava amca "dalları bastı kiraz" diye şarkı söylüyor, erikler, kayısılar ve o çok sevdiğim kirazlar bana gülüyorlardı. Kirazlar üzüm salkımı gibi dizilmiş, tente de aşağı sarkıyorlardı kırmızı kırmızı ve bir karpit lambası aydınlatıyordu ortaları. Manava amca, akşamları da orda yatardı. Yaza doğru gelir, sonbahara doğru giderdi. Nereden gelip, nereye gittiğini kimse bilmezdi. Tüm mahalledeki çocukların manava amcasıydı. Bazen geçerken, "gel benimle biraz konuşalım" der, alır kuca-

ğına oturtur, kulaklarına kirazları takar, "bak bunlar senin küpelerin olsun" der, birkaç tane de kayısı verir. Mahallenize dost bir hava getirirdi. Herkes severdi onu.

Fırına gittiğimde, para avucunda yoktu. Şaşırılmıştım ne yapacağımı, döndüm koştum, geldiğim yollarda aradım, aradım bulamadım. Anneme ne diyecektim? Akşam ne yiyecektik? Tanrım! Çıkmalıydı bir yerlerden. O avucumda sıcağımlı duyduğum gümüş renkli madeni para, artık avuçlarımda yoktu. Kaldırım taşının kıyasına oturdum, ağladım, ağladım. Gecenin karanlığı yüreğime çökmüştü. Annemin yüzüne nasıl bakacak, kollarım boş nasıl dönecektim eve? Bir ara annemin sesini duydum, manava amcaya beni soruyordu. Kırdayamadım yerimden, burdsayım diyemedim. Sonra kollarım beni yukarı kaldırdığını ve kucağına aldığı hissettirdi. "Benim minicik yavrucuğum üzülme, evde biraz ekmek var sen karnını doyurursun, babam da yoldan tok gelir nasılsa, yarın alırız ekmeğimizi, ağlama sen" diyordu.

Gece, yatağıma uzandığımda, Tanrı'ya uzun uzun yakardım, ertesi günü, yitirdiğim parayı bulmak için. Ve sabah güneşin ilk ışıkları odama dolarken, kalktım giyindim ve parmaklarımın ucuna basarak bahçeye, sonra sokağa çıktım. Yerdeki taşlara bakarak yürüdüm, yürüdüm. Bostan sergisinin yakınlığında, gümüş renkli param bana gülümsediğini gördüm, eğildim avucuma aldım. Baktım, dün yitirdiğim ekme paramızdı bu! Siktim siktim ve eve koştum yine usulca içeriye girdim, Elimdeki parayı konsolun üstüne bıraktım. Yatağıma uzandım. Artık mutluydum.

BİR HİKÂYE — ROMAN TAHLİLİ

5. sayfadan

B — İç portreler :

a) Danış Çelebi: Aldığı terbiye icabı batıl şeylere inanan evhamlı, korkak, aptal ve hattâ deli denilebilecek bir tiptir. İnandığından döndüğü "Danış Çelebi'nin bir kere inanmış olduğu mezar vaz geçmesi mümkün olmadı." (S. 16). "...bu çocuk tılsım ve ifsun ve sihri ve cin ve peri ve şeytan sözlerini daha beşikte ve nini arasında validesinden işitmeğe başlamıştır." (S. 17). "İşte ilk terbiyeyi bu suretle alan Danış Bey oniki onüç yaşına vardığı halde gündüzleri sokak kapısından ve geceleri dahi oda kapısından dışarı çıkamıyor (S. 7). "Her hangi fevkalâde bir şey Çelebi cenaplarının nazarı dik katlerini celbederse anı tatbik etmek için zihninden bir fikir, bir hikâye bulmağa çalışır. Hem de mutlaka bulur. Bulduğu anda gördüğü şeyi zihnindeki hikâyeye tatbik ederek vehmini büyültmeğe başladığı anda dahi meseye ha-

riçe maddeten vücut verir. Ve derhal kendisini o hikâyenin içinde bulur" (S. 14). "Malûm a? Bizim mecnun-ı azam bir hikâyeyi böyle kendi nefesine istinat ederek söyledi mi mutlaka icabını icraya dahi kıyam eyler." (S. 15). "Danış Çelebi gibi zaten evham ve hayalata kendi kendisince dahi bir mecnun"dur (S. 15). "O mecnun-ı azam kemal-ı cinnetiyle beraber fevkalâde bir hasetle dahi muttası olup bir parasını almak canından bir parça almakla beraber idi". (S. 31).

b) Peri: Zeki, fettan, zevk ve safaya düşkün, şevhetperest ve aşıfte tabiatlı bir kızdır: "...hüner ve marifetlerini dahi derece-i gayeye vardırırmış gayet zeki, derecesiz fettan bir kız" (S. 25). "Mayası afacanlık ve aşıftellikle yoğrulmuş olan bu afet-i cihan böyle başı başına bir hanende ve Danış Çelebi gibi bir mecnunun refakatinde bulunmak değil, anın büyük bir baskı altında bulunsa bile yine bildiğini icradan geri kalmıyacağı derkârdır". (S.26). "Aşıfte idi. Kurnaz idi". (S. 27).

c) Saliha Moila: Batıl itikatlara, cin ve peri-

ye inanan; menfaatı için her şeyi yapabilen, kurnaz bir kadındır: "Aman öğütü! Destur diye çık. Zira her taraf cinlerle perilerle dolmuştur. Sofanın hangi tarafına iğne atsak yere düşmez. Şayet birisini incidür isen sonra fenahlığını çekersin." (S. 7). Para için hiçbir şeyi yapmaktan çekinmez. Bu yüzden "...birçok ailenin ocağına incir dikmiş idi" (S. 5). Bazı seyhleri içeri alarak onlarla iş kaydattığı olur.

d) Nafiz Efendi: "...böyle müdahin ve dalkavuk ve soyтары ve mecnun guruhunun sohbetlerinden pek mütelezziz olurdu" (S. 17). Demek ki kendisinin övülmesine, yükseltilmesine muhtaç eğlence düşkün bir adamdır.

ROMANDA RUHSAL TAHLİLLER :

Kahramanların vakalar karşısındaki ruhsal durumları hiç anlatılmıyor. Sadece birkaç kelime ile — yukarıdaki misallerde görüldüğü üzere — şahısların karakterlerine temas ediliyor. Nefret, acı, sevinç, heyecan... gibi duyguların

sanki bu şahıslarla hiç ilgisi yok. Cemiyete, tabiata, birbirlerine karşı duydukları hisler ve intibaldardan hiç bahsedilmiyor. Yalnız vakalar hikâye ediliyor. Bir çeşit polis veya macera romanlarını andırıyor. Kısaca, romanda ruh tahlilleri yok. Kahramanlar çok sılık kalmış.

MUHİT VE DEKOR :

Hikâyede içtimal muhîit ve tabiat tasviri diye bir şeye rastlanılmıyor. Cemiyet ve tabiat içindeki durumları belirtilmemiş olan kahramanların hangi mahallede, nasıl bir evde, nasıl döşenmiş bir odada yaşadıklarını bilmiyoruz. Sanki mevsimlerin, dünya gidişatının, geçim derdinin onlarla hiç alakası yok. Boşluktaki hayaller gibi yaşayıp gidiyorlar.

ROMANIN ANA FIKRI :

Önsözden anlaşıldığına göre, romanda iki gaye güdüyor :

1. Cervantes'in Don Kişot'unu halka tanıtmak ve böylece bu gaye ile vak'anın İstanbul'da geçen yerli bir Don Kişot hikâyesini yazmak;
2. Büyü ve efsunculuğun, cin ve peri hikâyelerinin, kısaca batıl itikatların cemiyetlerdeki fena neticelerini göstermek ve böyle bir terbiye içinde yetişen Daniş'in gülünç ve trajik hayatını anlatarak ibret dersi vermek.

ÜSLÛP :

Eserini "avam için" yazdığını söyleyen A. Mithat zamanına göre sade bir dil kullanmış. Yabancı kelimeler az. Bilhassa kahramanların konuşmasında ve vak'anın hikâyesinde yabancı kelimelere gayet az rastlanıyor. Buna mukabil lüzumsuz yere malûmat verirken, konunun dışına çıkarken, yabancı kelimelerin sayısı çoğalıyor. (2-5).

Yer yer farsça kaidesine göre yapılmış tamamlamalar rastlıyoruz; fakat bunların sayısı çok değil. Misâl: "Malik-i mihr-i Süleyman" (S. 10), "Şehinşah-ı cihân" (S. 3), "tasavvurat-ı müstehiyane" (S. 8), "lezzet-i hayalât" (S. 8), "Kemal-i metanet" (S. 12) vs.

Hikâyede ruh tahlilleri ve tabiat tasvirleri bulunmadığı için dış dünyaya ait kelimelere pek az rastlanıyor. Daha ziyade hareket bildiren fiiller kullanılmış. Kelimeler ekseriyetle müşahhas.

Halk tabirleri bol bol kullanılmış: "Ocağına incir dikmiş idi" (S. 5), "Kulağında küpe olup kalmıştır" (S. 7), "İşte o hikâye üzerine herifin sözüne kulak vermeyip kaçtım" (s. 7), "Korkusundan beti benzi kireç kesilmiş idi" (S. 8), "İki dirhem bir çekirdek denilecek" (S. 13), "aklını zıvanasından çıkarıp..." (S. 2), "...bir taşla iki kuş vurmuş oluruz" (S. 17) vs.

A. Mithat okuyucu ile senli benli olmak istiyor. Bu yüzden üslûbu yer yer amiyaneleşiyor: "İstanbul'da Don Kişot denildiği zaman İstanbul şehrinde Don Kişot denilir bir şeyin vücudü anlaşılıyor ise de bu Don Kişot yenilir mi yenmez mi? Böyle bir fıkraya o zamanlar inandırılmış olduğuna teaccüb mi ettiniz? Biz ise sizin teaccübünüze teaccüb ederiz" (S. 8), "Bakınız bu mühür ne gibi bir mecnunaneliğe sebebiyet gösterdi size haber verelim de anlayınız" (S. 9), "Daha ileriye varmak istemesine ne dersiniz? Sizin diyeceğinizde hacet yok" (S. 23).

Hiç lüzumu yokken fırsatını düşürüp okuyucuya bilgi vermeğe çalışıyor. Beşinci sayfaya

kadar Don Kişot romanı üstüne halk için malûmat veriyor. Bu arada Don Kişot ile Nasrettin Hoca'nın mukayesesini yapıyor; şövalyeliği tarif ediyor, şövalyelerin yaşayışlarından, aşk ve maceralarından, şatolardan bahsediyor; sonra Don Kişot'un atından, miğferinden, sevgilinden dem vuruyor ve nihayet Don Kişot'tan bir fıkrayı anlatıyor. Bundan başka 8. sayfada gençlerin hülyaları, 6. sayfada efsunculuk, 17. sayfada İstanbul'daki çıkmaz sokaklar ve 17. sayfada dalkavuklardan hoşlanılan hakkında malûmat veriyor, fikir yürütüyor.

A. Mithat vakayı anlatırken tarafsız kalmıyor, bir çok yerlerde okuyucu ile kahramanın arasına giriyor: "Koca Mecnun! (S. 17), "İşte böyle mecnunane latifelerin böyle nadimane neticeleri görülmesi dahi havadis-i nadiren değildir" (S. 24), "Şu fıkrayı dahi irad edelim ki bizim için iki cihetle dahi izahat verebileceğinden bir taşla iki kuş vurmuş oluruz" (S. 17).

Üslûpta savrululuk, ihmalcilik: A. Mithat üslûbuna pek dikkat etmiyor; öyle ki, bir cümlede aynı kelimeyi üç defa, dört defa tekrarlamaktan, lüzumsuz ve yanlış noktalama işaretleri kullanmaktan çekinmiyor. Adeta çalaka-lem yazılmış günlük bir gazete üslûbu. Bir örnek:

"İstanbul'da Don Kişot denildiği zaman İstanbul şehrinde Don Kişot denilir bir şeyin vücudü anlaşılıyor ise de bu Kon Kişot yenilir mi? Yenmez mi? Canlı mı cansız mı? Buralara dair bazı merbete izahat verilmeyince Don Kişot'un mahiyeti nazarlarda taayyün edemez" (S. 1), "Böyle yirmi yaşında olan delikanlıların bazı tahayyülât ve tasavvurat-ı müstehiyane de bulunmaları umumî bir şey olup fakat her delikanlının hayalâtını içinde bulunduğu ve peyda eylediği efkâr ve akide dahilinde yürü-yebilmesi tabii olmasıyla ve Daniş Çelebi ise zevk alemi olmak üzere dahi cin ve peri kızları hikâyelerinden başka bir şey tanımasıyla bunların zevk alemini piş-i nazar tahayyül ve tasavvura aldıkları lezzet-i hayalâtı içinde istig'rak eder kalır ve bazı kere ve hatta çok zamanlar bu evham ve hayalâtına gerçekten vücud vererek kendisini filhakika cin ve peri kızları içinde bulur idi" (S. 8).

Birinci cümlede "Donkişot" kelimesi 3, "İstanbul" 2, "demek" 2 kere kullanılmış. İkinci cümle hiç yoktan uzatılmış ve "delikanlı" kelimesi 2, "hayalât" 2, "tasavvur" 2, "ve" 10, "içinde" 3, "kendisi" 2, "zevk" 2, "bulmak" fiili 3 kere kullanılmış. (Nerdesin ey Flaubert?) Hemen hemen her sayfada "dahi" kelimesine rastlamak kabül. Yukardaki misalleri çoğaltabiliriz. 3, 5, II, 18... inci sayfalarda da bu tip cümleler var.

ROMANCININ KENDİ ESERİ HAKKINDAKİ FIKRI :

Ahmet Mithat Çengli'yi Cervantes'in Don Kişot'unu örnek olarak yazar. Nitekim kitabın bir adı da "İstanbul'da Kon Kişot'tur. Bunun için yazar eserin başında Don Kişot ve şövalyelik üstüne etraflı bilgi verir: Ona göre, gerçi "erbâb-ı mütalaa içinde Don Kişot'un ne olduğunu bilenler" vardır. Ama "malûmdur ki bir hikâye yalnız havas için yazılmaz. Avam için yazılır. Havas içinde pek meşhur ve maruf olan Don Kişot'un avam nezdinde pek meçhul kalması dahi adâtın haricinde bir şey değildir. Her halde Don Kişot'un mahiyetini avama tanıttırarak lâzımdır, ta ki hikâyemizin

işbu birinci cüzüne serlavha ittihaz eylediğimiz kelimatın hükmü cümle indinde taayyün edilebile."

Ahmet Mithat Don Kişot'u dilimize çevirmişti düşünür, fakat "bu hikâyenin hakıyla ve lâyıkıyla zevkini çıkarmak Avrupa'da ezmine-i mutavassata adât ve etvârını bahusus şövalyeler tarihiyle bir de bunlara isnâd edilen hikâyatı garibeyi bilmeğe mütevakıf olduğundan ve bunları bilmedikçe Don Kişot hikâyesinin bir zevki çıkmayacağından" onu tercüme etmekten vaz geçer. Don Kişot'u örnek olarak yerli bir eser yazmağı daha doğru bulur. Bu maksatla Çengli'yi kaleme alır.

KITAP HAKKINDA BAŞKALARININ FIKIRLERİ :

"Çengi: Bunun mevzuu bir keşif denecek kadar orijinal bir buluştur. Çünkü bu romanla bir Türk Don Kişot'u yarattı. Servantes'in kahramanı hayalî şövalye kitaplarını okuya okuya kendini hayal alemine atmış, hadisat, devler, büyüler, efsunlar içinde görmüştü değil mi? Türk Don Kişot'u da "Muhayyelât-ı Aziz Efendi" gibi kitapları okuya okuya yettiği." (Tanzi-mattan beri I, S. 160, İsmail Habip Sevük).

"Aziz Efendinin Muhayyelât isimindeki eserinin paradossi. Örnek olarak muharrir Don Kişot'u alıyor: Birinci kitaba 'İstanbul'da Don Kişot' adını veriyor. (...) İstanbul'daki Don Kişot çok bilgiç ve bilgisi sayesinde birtakım ailesinin dahi ocağına incir dikmiş olan efsun ve büyü yapan Salih Mollanın oğlu Daniş Çelebi'dir." (Mustafa Nihat Özön, Türkçede Roman, 1936, S. 272-274).

HÜKÛM VE TENKİTLER :

Ekâikler ve kusurlar :

- Kahramanların psikolojisi hemen hemen hiç tetkik edilmemiş. Şahıslar sılık ve cansız.
- Kahramanların içtimal muhiti, diğer insanlarla olan münasebetleri, cemiyetteki yerleri belirtilmemiş.
- Tabiat ve dekor tasviri diye bir şey yok.
- Üslûp hayağı, itinasız ve işlenmemiş: gazeteci üslûbu.
- Yer yer lüzumsuz malûmat veriliyor.
- Dahi'dan ancak hikâyenin sonunda bahsediliyor. Emektar olduğu söylenen bu insanın acaba Daniş'in terbiyesinde hiçbir rolü olmadı mı? Niçin bunlardan bahsedilmiyor? Öyle anlaşılıyor ki, Dahi vakanın gidişini kolaylaştıran uydurma bir tiptir.
- Dahi'yi öldüren Daniş'e cemiyet niçin bir ceza vermiyor, kaatili niçin cezalandırmıyor? Meçhûl!
- Daniş'in karısı Peri ne biçim annedir ki oğlunu bırakarak evden kaçıyor, onda hiç evlât sevgisi yok mu? Bu da meçhûl!.

Son Söz :

Bu kitap bugünkü roman teknik ve vasıflarına göre incelenirse, çok zayıf ve basit kalır. Estetik bir tenkide tabii tutarsak onu bir sanat eseri saymağı imkân yoktur. Halk için yazılmış basit hikâye kitaplarının (Hazreti Ail Uç Yol Çengli, Aşık Garip vs...) ötesine geçemez.

Eserin tek meziyeti, halk için yazılmış olmasında, dilinin sadeliğinde ve bizde ilk defa batıl itikatlarla mücadele etmesindedir.

güney güney güney güney güney gün

GÜNEY'İ SEVİYORSANIZ ABONE OLUNUZ, ABONE BULUNUZ